

ЗРАЗОК

Титульний аркуш для твердої обкладинки (розмір 7,5см x 13,5см)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота
на тему: «Управління оборотними активами підприємства (на
матеріалах ТДВ «Гадяцький елеватор»)»

Розробив студент групи 601-ЕФ
Лобач Анатолій Миколайович

Полтава 2024

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління оборотними активами підприємства (на матеріалах
ТДВ «Гадяцький елеватор»)»**

Виконав: студент 6-го курсу, групи 601-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Лобач А.М.

Керівник: к.е.н., доцент Філонич О.М.

Рецензент: гл.бух. Мусіяненко І.А.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із

праць інших авторів без відповідних посилань

Лобач А.М.

Підтверджую достовірність даних, використаних

у роботі

Лобач А.М.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Лобач А.М. Управління оборотними активами підприємства (на матеріалах ТДВ «Гадяцький елеватор»). Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 115 сторінок, 21 таблиць, 23 рисунків, список літератури з 112 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: оборотні активи, підприємство, управління, управління оборотними активами, система, дебіторська заборгованість.

Тема магістерської роботи є досить актуальною, оскільки в Україні практика ефективного фінансового менеджменту все ще перебуває в зародковому стані, стикаючись з об'єктивними економічними труднощами, недосконалою нормативною базою і відсутністю кваліфікованих фахівців на ринку.

Мета роботи – є дослідження теоретичних і практичних аспектів управління оборотними активами підприємства, а також розробка основних напрямів щодо його удосконалення.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, які пов'язані з управлінням оборотних активів підприємства.

Предметом дослідження є організація процесу управління оборотними активами підприємства.

У теоретичній частині роботи розглянуто економічний зміст, склад та класифікація оборотних активів підприємства; надана характеристика впливу чинників на ефективність використання оборотних активів; проаналізовано систему управління оборотними активами підприємства; наведено завдання, основні напрями та інформаційне забезпечення аналізу

ефективності управління оборотними активами підприємства; визначено методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства; проаналізовано зарубіжні моделі управління оборотними активами.

У розрахунково-аналітичній частині роботи надана загальна характеристика діяльності підприємства; здійснено аналіз впливу факторів на управління основними видами оборотних активів на досліджуваному підприємстві; оцінено ефективність управління оборотними активами підприємства; здійснено прогнозування оборотних активів підприємства як напрям удосконалення управління ними; сформовано пропозиції щодо оптимізації обсягів дебіторської заборгованості як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.

Практична цінність магістерської роботи у розробці прикладних рекомендацій стосовно управління формуванням та ефективності використання оборотними активами підприємства.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі акти, періодичні та монографічні видання, статистичні матеріали, вітчизняні та зарубіжні публікації, дані фінансової звітності ТДВ «Гадяцький елеватор».

SUMMARY

Lobach A.M. Management of the enterprise current assets (based on the materials of "GADIATSKIY ELEVATOR" ALC). Manuscript. Master's Thesis for the Acquisition of the Second (Master's) Level of Higher Education in the Specialty 072 "Finance, Banking, and Insurance" under the educational and professional program "Finance, Banking, and Insurance," Yuri Kondratyuk National University of Poltava, Poltava, 2024.

The work comprises 115 pages, 21 tables, 23 figures, a list of references with 112 sources, and 3 appendices.

Keywords: current assets, enterprise, management, management of current assets, system, accounts receivable.

The topic of the master's thesis is quite relevant since in Ukraine, the practice of effective financial management is still in its infancy, facing objective economic challenges, an imperfect regulatory framework, and a shortage of qualified professionals in the market.

The aim of this work is to research the theoretical and practical aspects of enterprise current asset management and develop fundamental directions for its improvement.

The object of the research is financial relations related to the management of current assets of the enterprise.

The subject of the research is the organization of the process of managing the current assets of the enterprise.

In the theoretical part of the work, the following aspects have been considered: the economic essence, composition, and classification of current assets of the enterprise have been examined; characteristics of the influence of factors on the efficiency of utilizing current assets have been provided; the system of managing the enterprise's current assets has been analyzed; tasks, main directions, and information support for the analysis of the efficiency of managing the enterprise's current assets

have been outlined; methods for evaluating the effectiveness of forming and using the enterprise's current assets have been determined; foreign models of current asset management have been analyzed.

In the calculation and analytical part of the work, the following tasks have been accomplished: a general overview of the enterprise's activities has been provided; an analysis of the factors influencing the management of the core types of current assets at the researched enterprise has been conducted; the effectiveness of managing the enterprise's current assets has been assessed; forecasting of the enterprise's current assets as a means of improving their management has been carried out; recommendations for optimizing accounts receivable as a strategy to enhance the efficiency of managing the enterprise's current assets have been formulated.

The practical significance of the master's thesis lies in the development of practical recommendations for managing the formation and efficiency of utilizing the current assets of the enterprise.

The research is based on legislative acts, periodicals, monographic publications, statistical data, domestic and foreign publications, and financial reports from "GADIATSKIY ELEVATOR" ALC.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічний зміст, склад та класифікація оборотних активів підприємства.....	7
1.2. Характеристика впливу чинників на ефективність використання оборотних активів.....	15
1.3. Система управління оборотними активами підприємства.....	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	30
2.1. Завдання, основні напрями та інформаційне забезпечення аналізу ефективності управління оборотними активами підприємства.....	30
2.2. Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства.....	39
2.2. Зарубіжні моделі управління оборотними активами.....	48
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТДВ «ГАДЯЦЬКИЙ ЕЛЕВАТОР».....	56
3.1. Загальна характеристика діяльності підприємства.....	56
3.2. Аналіз впливу факторів на управління основними видами оборотних активів на досліджуваному підприємстві.....	61

				МР 601-ЕФ 10748278			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Управління оборотними активами підприємства (на матеріалах ТДВ «Гадяцький елеватор»)	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	Лобач А.М.				3	115	70
Перевір.	Філонич О.М.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Н. Контр.	Філонич О.М.						
Затверд.	Кулик В.А.						

3.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства. Висновки до розділу 3.....	83
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТДВ «ГАДЯЦЬКИЙ ЕЛЕВАТОР».....	84
4.1. Прогнозування оборотних активів підприємства як напрям удосконалення управління ними.....	84
4.2. Оптимізація обсягів дебіторської заборгованості як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.....	89
Висновки до розділу 4.....	96
ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	115

				MP 601-ЕФ 10748278			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
Розроб.	Лобач А.М.			Управління оборотними активами підприємства (на матеріалах ТДВ «Гадяцький елеватор»)	Літ.	Арк.	Акрюшів
Перевір.	Філонич О.М.					4	115
					Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Н. Контр.	Філонич О.М.						
Затверд.	Кулик В.А.						

3.3. Оцінка інвестиційної привабливості ПрАТ «Фармацевтична компанія
«Дарниця»

.....73

Висновки

до

розділу

3.....78

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«ФАРМАЦЕВТИЧНА КОМПАНІЯ «ДАРНИЦЯ»

.....80

4.1. Заходи щодо покращення результатів господарської діяльності та
підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства

.....80

4.2. Організаційний план впровадження інвестиційного проекту та
оцінювання ризиків

.....87

4.3. Економічне обґрунтування проекту забезпечення інвестиційної
привабливості підприємства

.....97

Висновки до розділу
4.....105

ВИСНОВКИ.....
..107

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ.....111

ДОДАТКИ.....
..114

ВСТУП

Сучасний період розвитку економіки держави характеризується загостренням конкурентної боротьби серед суб'єктів підприємницької діяльності практично у всіх галузях. Дуже важливим є забезпечення стабільності діяльності. І в цьому аспекті передусім слід ефективно управляти активами. Саме оборотні активи є найбільш мобільною частиною засобів підприємства.

Розробка досконалого механізму управління оборотними активами і дієве застосування його на практиці є досить актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже досить високу платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Саме актуальність, теоретична і практична важливість вищезазначеної проблеми зумовили вибір теми дипломної роботи, її структуру та логіку висвітлення.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів управління оборотними активами підприємства, а також розробка основних напрямів щодо його удосконалення.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

– вивчити теоретичні аспекти управління оборотними активами на підприємстві шляхом уточнення сутності оборотних активів, їх складу та формування системи управління;

– охарактеризувати науково-методичний підхід до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві;

– проаналізувати джерела фінансування оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор»;

– дослідити ефективність управління оборотними активами ТДВ «Гадяцький елеватор»;

– визначити напрями вдосконалення процесу управління оборотними активами ТДВ «Гадяцький елеватор».

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, які пов'язані з управлінням оборотних активів підприємства.

Предметом дослідження є організація процесу управління оборотними активами підприємства.

У процесі написання магістерської роботи були використані такі методи як монографічний, узагальнення, порівняння при дослідженні теоретичної бази; графічний і табличний методи, аналіз коефіцієнтів; метод екстраполяції, матричний метод, порівняльний аналіз, факторний аналіз при оцінюванні впливу ряду чинників на фінансові результати підприємства. Дослідження виконувались з використання нормативних документів, навчально-методичної літератури, наукових публікацій та фінансової звітності ТДВ «Гадяцький елеватор».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст, склад та класифікація оборотних активів підприємства

В сучасних економічних умовах виживання підприємств є надважливим і для певних регіонів, і для всієї країни. Процес формування стабільної ринкової інфраструктури та розвитку економічних відносин формують запити на матеріальні ресурси, які обмежені й досягти бажаного ефекту можна не тільки регулюванням їхнього обсягу, а й через установлення оптимального співвідношення активів.

Для безперервного процесу виробництва та збуту продукції, кожен бізнес повинен розробити чіткий та стабільний механізм управління оборотними активами, адже без розуміння цієї категорії це буде зробити нереально. Теоретичне узагальнення цього поняття дає можливість виявити існуючі взаємозв'язки між найважливішими та впливовими факторами виробничо-господарської діяльності. Тому теоретичне дослідження питання та визначення сутності «оборотних активів» широко обговорюються в науковій літературі.

Проблема оборотних активів на сучасному етапі української економіки є дуже актуальною і залишається такою, оскільки все більше компаній стикаються з банкрутством через падіння гривні, високі кредитні ставки, тягарі та протиправні дії сусідів України. Це важливо для діяльності будь-якої компанії, оскільки не існує підприємства без оборотних активів [4].

Вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку є основними нормативними документами, що визначають сутність оборотних. Відповідно до Національних положень (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО) оборотні активи – це використання необмежених грошових коштів та їх еквівалентів та інших активів, утримуваних

для продажу або споживання протягом операційної діяльності протягом 12 місяців з дати балансу.

У свою чергу, згідно Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (далі – МСБО) [1] оборотні активи трактують як «поточні».

Поточними визнають активи, що:

- можна продавати та споживати протягом нормального операційного циклу;
- утримуються переважно з метою продажу;
- можуть бути реалізовані протягом 12 місяців після звітного періоду;
- є грошовими коштами та їх еквівалентами, за умови що немає обмежень щодо обміну або використання активу для погашення зобов'язання принаймні протягом 12 місяців після звітного періоду.

Виконавши порівняння та ознайомлення економічного змісту оборотних активів на основі вітчизняних та міжнародних нормативних документів можемо зробити висновок, що вітчизняне трактування відповідає міжнародному.

Трактування сутності поняття «оборотні активи» та «оборотний капітал» ідентифікують, хоча оборотні активи переробляються та використовуються під час виробничо-господарської діяльності підприємства, а переваги оборотного капіталу лише авансується [9].

Слід зауважити, що не всі передплачені грошові кошти конвертуються у капітал, а лише ті, які забезпечують економічні, соціальні або екологічні результати. Отже, можна зробити висновок, що оборотні активи й оборотний капітал - це дві категорії, які характеризують одні і ті ж об'єкти: дебіторську заборгованість, грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення і запаси, але при цьому вони різні.

Концепція кількох способів виявлення інтерпретацій сутності економістами, а саме: Бланк І.О., Єрмасова Н.Б., Демченко Т.А., Слав'юк Р.А. показана на рисунку 1.1.

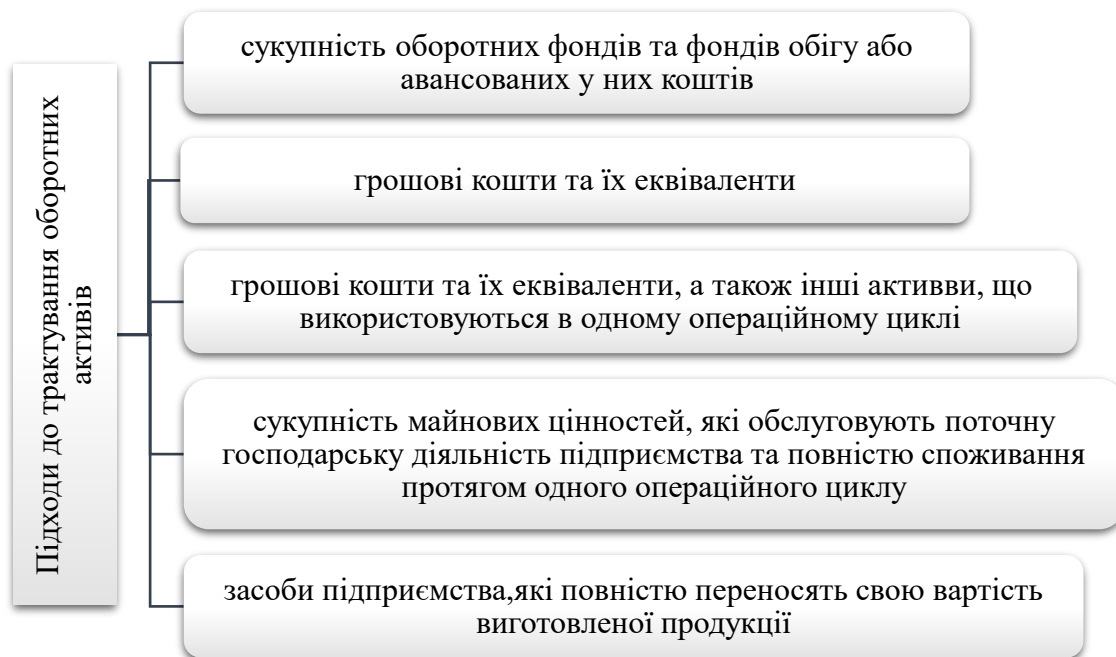

Рис.1.1. Підходи щодо трактування оборотних активів у наукових джерелах [2,3,4,5]

Провівши синтез дефініції вітчизняних та міжнародних авторів, можемо запропонувати таке трактування економічного змісту «оборотні активи». З економічної точки зору під оборотними активами слід розуміти ресурс, контрольований суб'єктом господарювання, який може бути використаний у виробничому процесі та передати свою вартість на готову продукцію або який можна перетворити на грошові кошти протягом операційного циклу.

Ефективність використання оборотних активів та раціонально-економним витрачанням є головною умовою для економічно-ефективної діяльності підприємства. За допомогою нижче наведених класифікацій можна оцінити успішне управління оборотними активами підприємства [11].

У цілому оборотні активи є найбільш динамічною та ліквідною частиною майна будь-якого підприємства. До їх структури входять:

- матеріальні активи;
- кошти в розрахунках;
- фінансові інструменти;
- грошові кошти підприємства.

Український економіст Чухно А.А. у своїх працях виділяє оборотні активи за часом їх перебування в кругообігу, а саме: початкові, функціональні та накопичені [6]. Для підприємства є це важливим підходом, оскільки підприємству необхідно розраховувати:

– яка кількість матеріальних оборотних активів знаходилася перед початком операційної діяльності;

– яка кількість бере участь у операційному циклі;

– кінцевий результат.

Йорг Бетте до складу оборотних активів включає:

– сировину, основні і допоміжні матеріали;

– незавершене виробництво, незавершені послуги;

– готову продукцію і товари;

– аванси видані, пов'язані з запасами [7].

Отже, проаналізувавши більшість авторів, ми дійшли висновку, що для класифікації активів більшість використовують однакові ознаки. Узагальнені підходи деяких науковців представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Порівняльна характеристика оборотних активів за різними авторами

[3,8,9,10,11,12]

Класифікаційні ознаки	Бланк І.А	Берехтіна Л.О.	Поддєрьогін А.М.	Сікора І	Мулик Т.	Чухно І.С.	Федак Л.М.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Залежно від участі в кругообігу: - виробничі фонди; - фонди обігу.	+	+	+		+	+	+
2. За періодом функціонування: - постійна частина; - змінна частина.	+	+				+	+
3. Залежно від методів планування та регулювання: - нормовані; - ненормовані.			+			+	

Продовження таблиці 1.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
4. За видами: - запаси сировини, матеріалів, товарів і напівфабрикатів; - запаси готової продукції і товарів; - дебіторська заборгованість; - грошові кошти; - інші види оборотних активів.	+	+	+	+	+	+	+
5. За часом перебування в кругообігу: - початкові; - функціональні; - накопичені.						+	+
6. За ступенем ліквідності: - швидколіквідні; - середньоліквідні.				+		+	
7. За ризиком вкладених оборотних активів: - з високим ступенем ризику; - із середнім ступенем ризику; - з мінімальним ступенем ризику.				+		+	
8. За ступенем захищеності від інфляції: - ті, що піддаються інфляційним втратам; - захищені від інфляційного знецінення.				+		+	

Однією з основних проблем є відсутність комплексної класифікації оборотних активів, хоча дана категорія є досить широкою та налічує безліч ознак. Але замість цього існує безліч різних класифікацій, які не відповідають одна одній, адже ряд ознак або дублюється, або мають різні назви, при цьому вони зберігають свою суть. Недоліком відсутності загальної класифікації може негативно відбитися на ефективності господарської діяльності, тому ми проаналізували джерела та об'єднали найбільш важливі ознаки у загальну схему, яка відображена на рисунку 1.2.

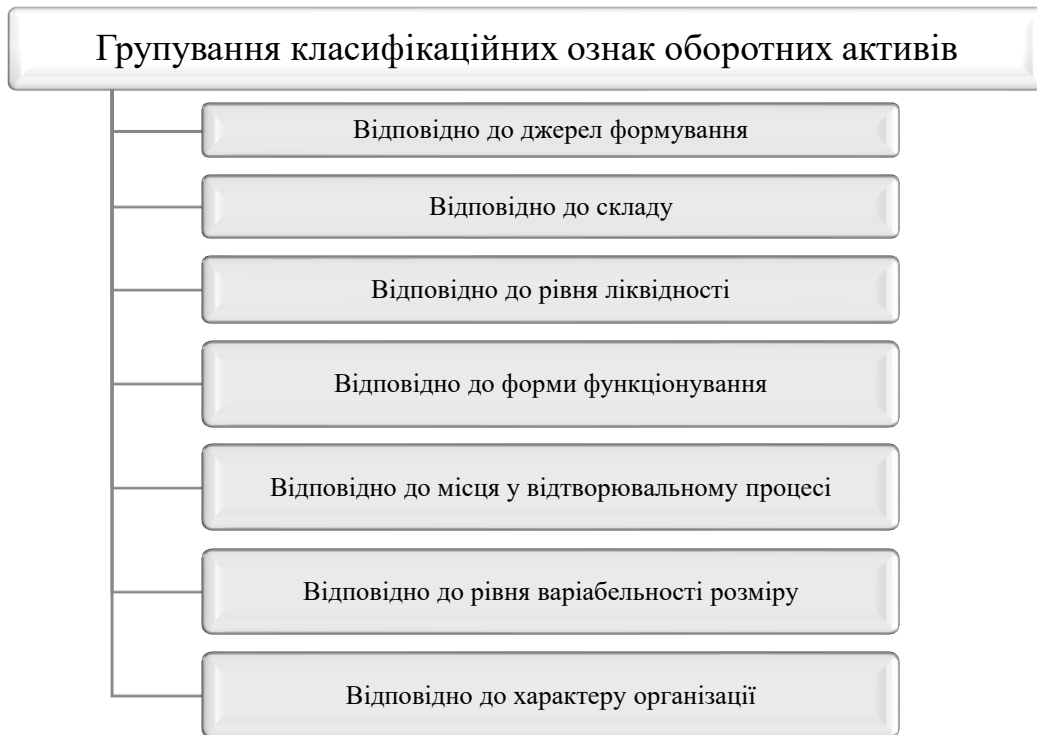

Рис.1.2. Групування класифікаційних ознак оборотних активів підприємств [13]

Відповідно до складу оборотні активи необхідно класифікувати з урахуванням НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [13].

Одна з класифікацій – відповідно до рівня ліквідності, яка характеризується за критерієм швидкості перетворення на гроші. Дану класифікацію підтримують у своїх статтях багато економістів [14, 15, 3], але є розбіжності щодо видів оборотних активів за цією класифікацією. Українська доктор економічних наук Білик Марія Дмитрівна за даною класифікацією поділяє на абсолютні ліквідні, швидколіквідні та низьколіквідні оборотні активи [14]. Українські професори Івахненко В.М. та Горбатов М.І. у своїй книзі висвітлили, що суму витрат майбутніх періодів можливо включити до групи повільно реалізовуваних активів (разом із запасами ТМЦ) тільки у випадку, якщо термін її погашення менше 12 місяців.

Отже, відповідно до рівня ліквідності оборотних активів виділяють наступні види зображені на рисунку 1.3.

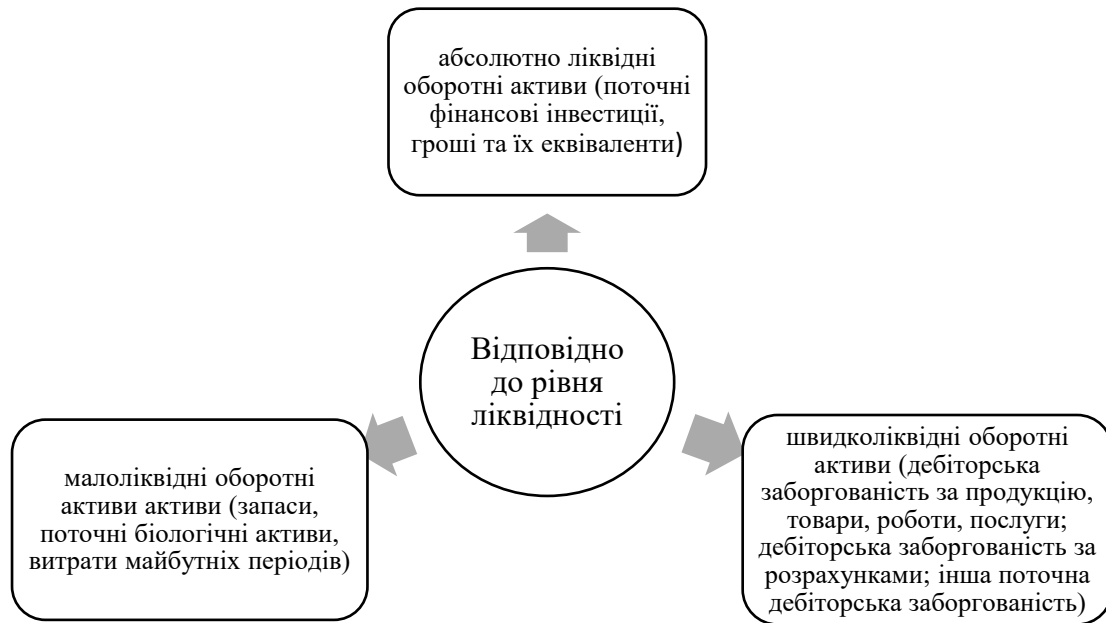

Рис.1.3. Класифікація відповідно до рівня ліквідності оборотних активів [16]

Наступна класифікація – відповідно до форми функціонування також в свою чергу поділяється на види:

- матеріальні (запаси та поточні біологічні активи);
- фінансові (всі види дебіторської заборгованості, гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції та витрати майбутніх періодів).

Також необхідно зазначити, що інші оборотні активи необхідно відносити до відповідної групи залежно від ознак оборотних активів.

Один з основних впливів на території України можна вважати сезонність виробництва, саме тому виділяють класифікацію оборотних активів відповідно до рівня варіабельності розміру, а саме:

- постійні оборотні активи, тобто ті, які протягом досліджуваного часу постійно перебувають у складі активів підприємств, внаслідок чого можливо достовірно розрахувати мінімальну потребу в цих активах;
- змінні, тобто ті оборотні активи, обсяг яких постійно коливається залежно від сезонних потреб та інших факторів впливу.

Узагальнена класифікація оборотних активів підприємств України представлена на рисинку 1.4.

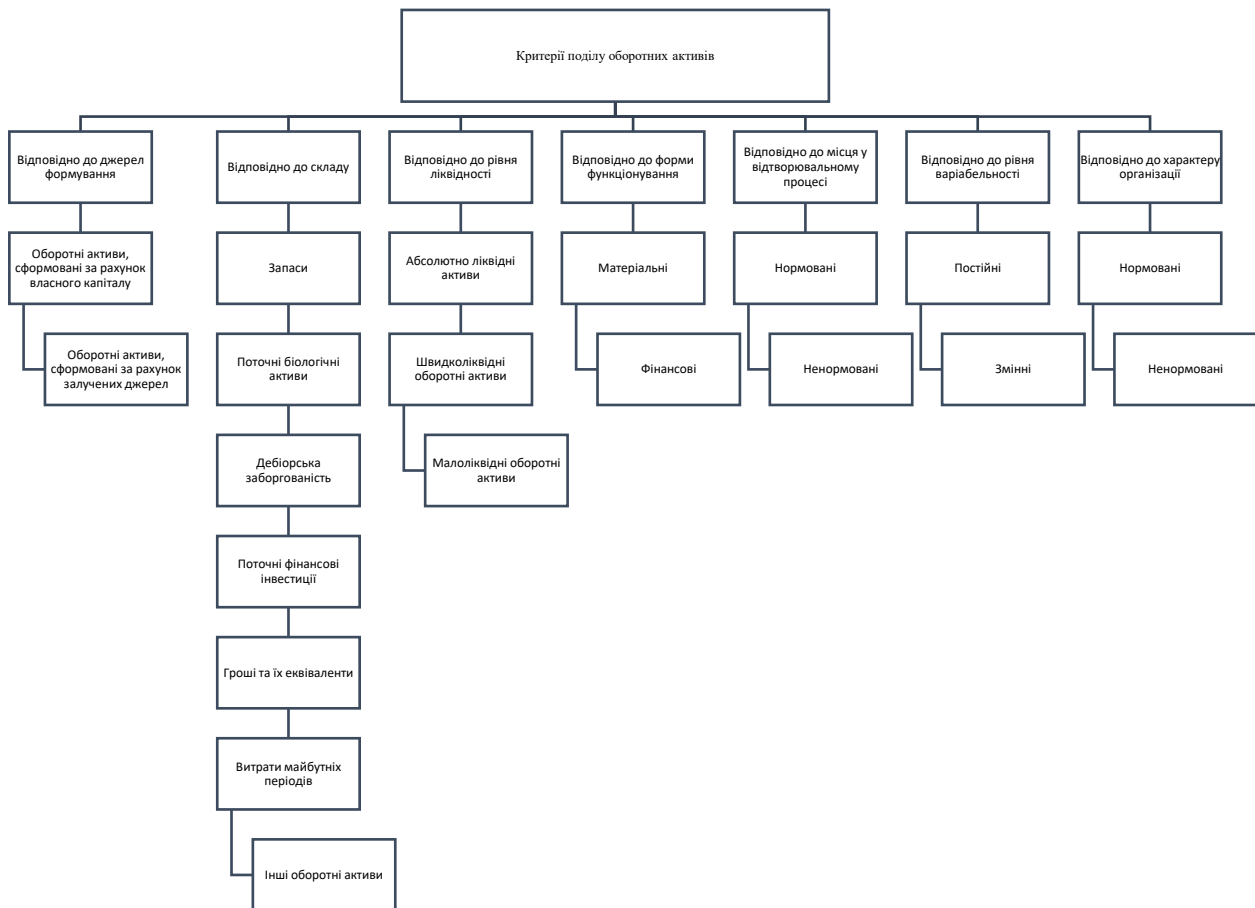

Рис.1.4. Категорії поділу оборотних активів [17]

Як зазначалось раніше, раціональна класифікація оборотних активів є передусім науково-прикладною, що дозволяє створити чітку систему знань про ці активи, а також систему належного обліку та аналізу їх наявності, руху та управління. У поєднанні зі стандартом класифікації оборотних активів, запропонованим основним автором, та складом оборотних активів у Національних стандартах (положеннях) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», вважаємо, що класифікація оборотних активів є: за джерелом формування, за складом, за рівнем ліквідності, за місцем у процесі відтворення, за рівнем мінливості масштабу, за характером організації, за місцем

розташування оборотних засобів, за характером організації, розташуванням оборотних активів.

1.2. Характеристика впливу чинників на ефективність використання оборотних активів

Оборотні активи є однією зі складових ресурсного потенціалу підприємства, а його стан та ефективність безпосередньо впливають на ефективність діяльності підприємства. Фактори, що визначають розмір оборотних коштів, можуть бути об'єктивними, тобто незалежними від діяльності підприємства, або суб'єктивними. До суб'єктивних факторів можна віднести розумне використання оборотних коштів, виконання планів товарообігу, форм послуг, що використовуються, дотримання кредитно-фінансової дисципліни тощо [22].

Шляхом вивчення наукових джерел можна систематизувати різні методи для виявлення факторів, що впливають на ефективність потенціалу поточних активів фірм, результати яких наведені в таблиці 1.2.

На основі даних (табл.1.2.) та експертних оцінок коректних обставин, у яких відіграє роль потенціалу оборотних активів на підприємствах, ми пропонуємо комплексну класифікацію факторів, що впливають на ефективність потенціалу оборотних активів підприємств.

Таблиця 1.2

Погляди авторів щодо факторів впливу на ефективність функціонування потенціалу оборотних активів підприємства [18],[19],[20],[21],[22],[23]

Автори	Фактори впливу
1	2
Даньків Й.Я.	склад і структура оборотних активів; рівень інфляції.
Голубко А.І.	склад виробництва; погіршення платіжної дисципліни; вибір джерел фінансування оборотних коштів; підвищення відсоткових ставок на позичковий капітал; зростання темпів інфляції.

Продовження табл.1.4

1	2
Єрмак С.О.	кризовий стан української економіки; особливість ринкового середовища; чинник ризику і невизначеності; залежності діяльності підприємства від вартості і ритмічності поставок сировини; внутрішні чинники: раціональна організація виробничих запасів; зменшення перебування оборотного капіталу у незавершеному виробництві; визначення оптимальних розмірів формування оборотного капіталу.
Кірдіна О.Г.	інфляція; криза не платежів; податковий тиск; високі проценти на банківські позики; втрата традиційних ринків збуту; нагромадження протермінової дебіторської заборгованості; високий рівень втручання чинної нормативно-правової системи; відсутність механізму обігових коштів.
Круш П.В.	збільшення конкуренції; криза не платежів; обмеження джерел фінансування виробничо-господарської діяльності; недосконалість нормативно-правового регулювання.
Никонович Г.І.	високі темпи інфляції; зниження курсу національної валюти; скорочення попиту на вітчизняні товари та зростання імпорту товарів промисловості.

Сукупність факторів, які впливають на потенційну ефективність оборотних активів підприємства, загалом можна розділити на дві групи:

- чинники зовнішнього середовища (опосередкованого впливу) – фактори, якими фірма не може керувати, але повинна до них адаптуватися.
- внутрішнього середовища (безпосереднього впливу), які залежать від здібностей менеджерів підприємств управляти оборотними активами [22].

Розглянемо основні зовнішні фактори, що впливають на оборотні активи.

Податки є інструментом для регулярного вилучення найбільш ліквідної частини оборотних активів. Тому податкова політика стягнення непрямих податків супроводжується іммобілізацією оборотних активів і одночасним збільшенням кредиторської заборгованості. Найбільш болючим питанням є несвоєчасне відшкодування ПДВ, яке суттєво негативно впливає на оборотні активи.

Грошово-кредитна політика (у тому числі валютне регулювання) є основним інструментом регулювання грошового обігу в Україні, що забезпечує проходження оборотними активами на всіх стадіях обігу. Швидкість обігу оборотних активів та їх кількість знаходиться в прямій залежності від грошової маси в економіці. Грошово-кредитна політика впливає на доступність кредитних ресурсів, а кредитні ресурси є одним із основних джерел компенсації нестачі оборотних активів підприємств через розриви платежів [34].

Впливу митного регулювання (рівня імпорتنих та експортного мита) на забезпечення оборотними активами за своєю природою подібний до податкової політики. Його роль полягає у вилученні частини оборотних активів у вигляді мита, а також впливу на постачання оборотних засобів промислових підприємств через масштаби реалізації та витрати на закупівлю імпорتنих матеріалів.

Облікова політика, яка має нормативний вплив на поточний облік складової оборотних активів, стала одним із основних факторів, що впливають на забезпечення таких активів українськими компаніями. Складність вимог до формування собівартості, включаючи витрати на виробництво та реалізацію промислової продукції, істотно впливає на процес управління виробничо-збутовими запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями.

Зовнішніми чинниками, які держава не може регулювати безпосередньо, є інфляція, рівень цін на енергоносії, рівень регіонального економічного розвитку (динаміка промислового виробництва, ресурсозабезпеченість), розвиток фінансової інфраструктури [7].

Якщо інфляція помірна і передбачувана, її вплив на вартість ліквідних активів можна спрогнозувати з достатньою точністю, в тому числі визначаючи переваги використання позикових коштів (позики, кредиторська заборгованість).

Інфляція збільшує інвестиції в оборотні активи, особливо в дебіторську заборгованість, оскільки розрахунки за виконану роботу мають певне відставання щодо їх виконання, і навіть якщо вчасно вносяться платежі, в обіг і

повертаються виробникам, найбільше знос, тим більше знос, тим більше довший виробничий цикл. Кошти, вкладені в товарно-матеріальні цінності, також піддаються інфляції, оскільки не всі запаси однаково ліквідні і втрачають цінність при реалізації. Якщо компанія є прибутковою, використання прибутку або резервного капіталу для покриття збитків знижує фінансову стійкість компанії.

Зростання цін на енергоносії значно вплинуло на пропозицію оборотних активів для українських компаній. Українське промислове виробництво характеризується енергоємністю і розвивалося за радянських часів завдяки наявності великої кількості дешевої енергії [30].

Залежно від характеру впливу всі зовнішні фактори поділяються на дві великі категорії – прямі та непрямі фактори, що впливають на підприємства. На рис. 1.5. слід систематизувати чинники впливу зовнішнього середовища за окремими групами.

Рис.1.5. Систематизація зовнішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємства [24]

Для формування політики фінансування оборотних активів капіталом підприємства необхідно класифікувати оборотні активи за характером участі у бізнес-процесі, тривалістю функціонування та характером джерела коштів.

Залежно від характеру участі в бізнес-процесі оборотні активи можна класифікувати за такими ознаками: виробничі та фінансові оборотні активи – дебіторська заборгованість та грошові активи [25].

Попит на продукцію є одним із ключових факторів, що впливають на формування попиту на ліквідні активи. У разі жорсткої ринкової конкуренції підприємства повинні забезпечити достатню кількість готової продукції для швидкого задоволення потреб споживачів. Не менш важливими є зовнішні та внутрішні фактори — ті, що створюються, регулюються та контролюються всередині підприємства (рис. 1.6.).

Рис.1.6. Систематизація внутрішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємства [авторська розробка]

Організаційно-управлінськими факторами є насамперед стратегія розвитку підприємства, масштаб діяльності підприємства, стадія розвитку підприємства. Фактори виробництва включають процес виробничого циклу та логістику всередині підприємства. До маркетингових факторів належать, насамперед, цінова політика, частка доданої вартості в ціні продукції, види товарів і послуг, які пропонує підприємство, маркетингові стратегії [26].

Фінансовими факторами є фінансова політика підприємства та політика фінансування оборотних активів. Джерела фінансування оборотних активів у значній мірі визначають ефективність його використання. Існує три принципових підходи до фінансування різних груп оборотних активів підприємства (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3

Принципові підходи до фінансування оборотних активів підприємства [22]

Принципові підходи до фінансування оборотних активів підприємства	
1	2
Ідеальний підхід до фінансування оборотних активів	<p>1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів.</p> <p>2. Оборотні активи дорівнюють поточним зобов'язанням.</p> <p>3. Чисті оборотні активи дорівнюють нулю. Найбільш ризикована з позиції ліквідності. Характеризуються постійними обсягами запасів, грошових коштів та інших видів оборотних активів. На практиці майже не зустрічається.</p>
Агресивний підхід до фінансування оборотних активів	<p>1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів та постійної частини оборотних активів.</p> <p>2. Чисті оборотні активи дорівнюють постійній частині оборотних активів. Досить ризикована позиція ліквідності та має високий ризик порушення безперервності виробництва. Зустрічається рідко.</p>

Продовження табл. 1.3

1	2
Консервативний підхід до фінансування активів	<p>1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних та оборотних активів.</p> <p>2.Чисті оборотні активи дорівнюють оборотним активам. Відсутній ризик втрати ліквідності та майже не має ризику порушення безперервності виробництва. Характеризується створенням значних резервів запасів, грошових коштів, проведенням ліберальної кредитної політики, а тому знижує ефективність використання оборотних активів. Носить штучний характер.</p>
Компромісний	<p>1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів, постійної частини оборотних активів та приблизно половини змінної частини оборотних активів.</p> <p>2.Чисті оборотні активи дорівнюють сумі постійної частини оборотних активів та половині змінної частини оборотних активів. Низький рівень втрати ліквідності. Зустрічається часто.</p>

Оборотні активи поділяються на власні та позикові із зазначенням джерела та форми надання оборотних активів підприємствам у постійне або тимчасове користування. Власні оборотні активи створюються за рахунок власного капіталу підприємства (статутний капітал, резервний капітал, накопичений прибуток тощо).

Для нормального забезпечення господарської діяльності оборотними активами його вартість встановлюється в межах 1/3 вартості власного капіталу. Власні оборотні активи знаходяться в постійному користуванні [27].

Враховуючи особливості руху коштів у даному суб'єкті господарювання, встановлення належного балансу між власними та залученими коштами є важливим завданням системи управління. Усі джерела оборотних коштів поділяються на власні, позикові та позикові [25].

Отже, в результаті проведеного дослідження класифіковано фактори, що впливають на формування та ефективність використання потенціалу оборотних активів підприємства в сучасних умовах розвитку національної економіки.

1.3. Система управління оборотними активами підприємства

Управління оборотними активами є частиною короткострокової фінансової політики підприємства, направленої на вирішення найбільш важливих поточних фінансових проблем, що дозволяє поліпшити фінансовий стан підприємства та підвищити його фінансову стійкість і платоспроможність за достатньо короткі терміни [17].

Аналіз дослідження поняття управління оборотними активами підприємства дозволяє сформулювати декілька методичних підходів до визначення його сутності (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Методичні підходи до визначення сутності поняття «управління оборотними активами підприємства»

Автор	Характеристика
1	2
А.М. Поддєрьогін [27]	Комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації й безперервного процесу їхнього обсягу, формування достатнього їхнього обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання
І.А. Бланк [28]	Формування необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування
Н.О. Власова та ін.[29]	Складова фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність пов'язану із визначенням величини оборотних активів, контролем над їх формуванням і використанням і створенням відповідних організаційних передумов
О. С. Бондаренко [30]	Обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю; 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; 3) управління запасами
З.В. Філатова, А.Г. Ротанова [31]	Система цілеспрямованої взаємодії між об'єктом (елементами оборотних активів і джерелами їх фінансування та економічними відносинами в процесі їх формування та використання) та суб'єктом управління (органами управління підприємства) шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів й інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії наних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища

Продовження табл.1.4

1	2
Ю.О. Швець, А.В. Скворцова [32]	Систему цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості
В.Г. Баранова [33]	Сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства

Управління оборотними активами є одним із пріоритетних напрямів у системі фінансового менеджменту, оскільки впливає на ефективність прийнятих управлінських рішень щодо стратегічного розвитку підприємства та оперативного управління його фінансовими ресурсами.

Управління оборотними активами доцільно розглядати як сегмент загальної фінансової стратегії підприємства, спрямований на забезпечення необхідної потреби в оборотних активах та джерелах їх фінансування, з метою забезпечення стабільної ефективності господарської діяльності та фінансової самостійності суб'єкта господарювання [35].

Слід зазначити, що необхідність та важливість управління оборотними активами підприємства в умовах фінансової нестабільності визначаються браком фінансових ресурсів необхідних для забезпечення потреби в оборотних активах, забезпечення безперервності та збалансованості господарських процесів, досягнення стабільної платоспроможності, рентабельності та інших результатів фінансової діяльності підприємства. Тому метою управління оборотними активами підприємства є забезпечення оптимального поєднання необхідних обсягів усіх складових оборотних активів із джерелами їх фінансування відповідно до цільового призначення, що сприятиме формуванню належного рівня платоспроможності та рентабельності [41].

Управління оборотними активами направлене на вирішення таких завдань:

- формування достатнього обсягу оборотних активів із позиції забезпечення поточної платоспроможності;
- оптимізація елементів оборотних активів, спрямована на виконання нормативів ліквідності;
- ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності суб'єкта господарювання;
- формування джерел фінансування оборотних активів із урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості.

Відповідно до зазначеної мети та завдань управління оборотними активами підприємства має здійснюватися за схемою, представленою на рис. 1.7.

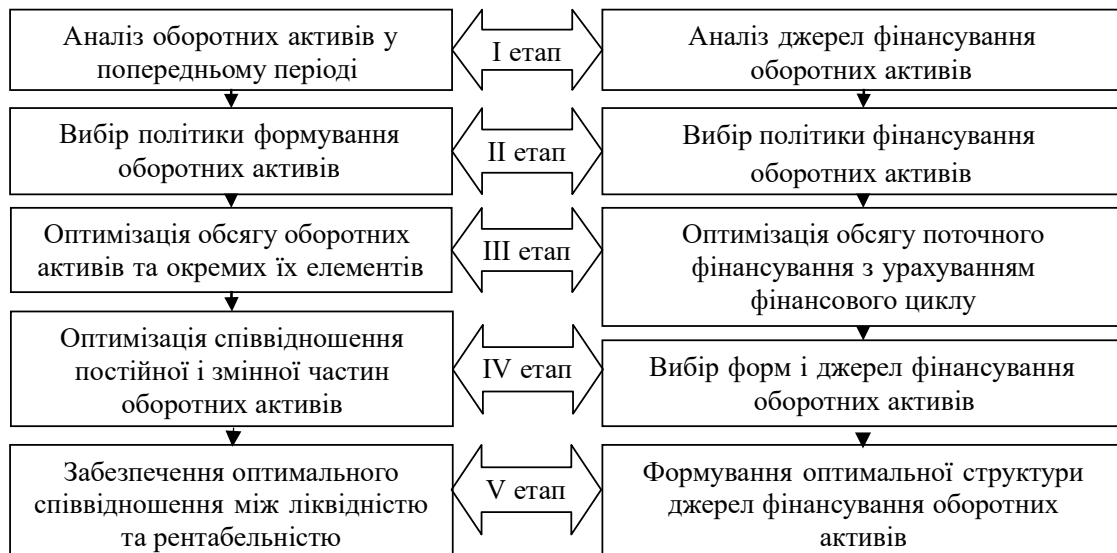

Рис. 1.7. Порядок управління оборотними активами підприємства [38]

Важливе значення в управлінні оборотними активами окрім етапів відіграють та функції. До основних функцій управління оборотними активами можна віднести такі (рис.1.8). Окрім функцій та етапності управління оборотними активами підприємства варто притримуватися певних принципів, що наведені у таблиці 1.5.

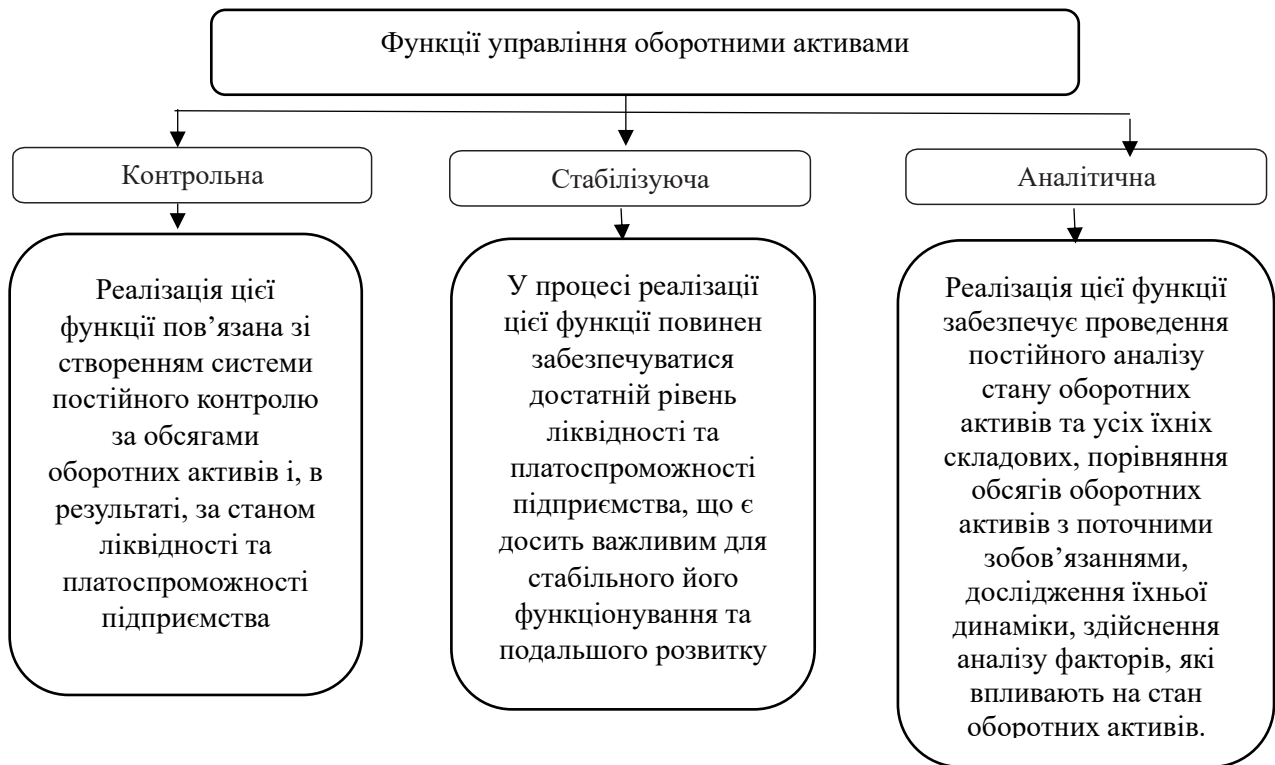

Рис. 1.8. Основні функції управління оборотними активами [40]

Таблиця 1.5

Принципи управління оборотними активами [29]

№	Ознаки	Характеристика принципів управління оборотними активами
1	Принцип взаємопов'язаності	Управління оборотними активами відбувається у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення впливає на ефективність діяльності підприємств.
2	Принцип своєчасності	Кожне управлінське рішення щодо використання та формування складової оборотних активів має прийматися на основі отримання оперативної достовірної інформації та своєчасно.
3	Принцип координації	Спрямований на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань.
4	Принцип безперервності	Управління оборотними активами розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність, конкурентоспроможність та платоспроможність підприємства.
5	Принцип оптимальності	Управлінське рішення направляється на знаходження оптимального розміру обсягів оборотних активів та усіх їхніх складових.
6	Принцип раціональності	Усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

Розглянемо основні етапи розроблення системи управління оборотними активами підприємства:

I. Аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді:

- 1) динаміка, темп зростання і приросту, порівняння обсягів;
- 2) динаміка структури основних видів оборотних активів;
- 3) тривалість і структура основних видів оборотних активів;
- 4) рентабельність та інтегральний показник ранжування;
- 5) склад основних джерел фінансування.

II. Визначення принципів підходів щодо формування оборотних активів:

- консервативний підхід;
- помірний підхід;
- агресивний підхід.

III. Оптимізація обсягу оборотних активів:

- 1) визначення раціональної структури оборотних активів;
- 2) оптимізація обсягу окремих видів оборотних активів;
- 3) розрахунок розміру оборотних активів.

IV. Оптимізація постійної та змінної частин оборотних активів:

- 1) графік середньої сезонної хвилі;
- 2) коефіцієнти мінімального і максимального рівнів;
- 3) сума постійної частини оборотних активів;
- 4) максимальна та середня сума змінної частини.

V. Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів: визначення частини оборотних активів у формі коштів, високо- і середньоліквідних активів.

VI. Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів: забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів.

VII. Забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання: мінімізація ризику втрат, особливо в інфляційних умовах.

VIII. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів:

- підсистема управління запасами ТМЦ;
- підсистема управління дебіторською заборгованістю та формування кредитної політики;

– підсистема управління грошовими активами [6].

Процес створення ефективної системи управління оборотними активами на підприємствах здійснюється шляхом виконання визначених цілей (рис.1.9).

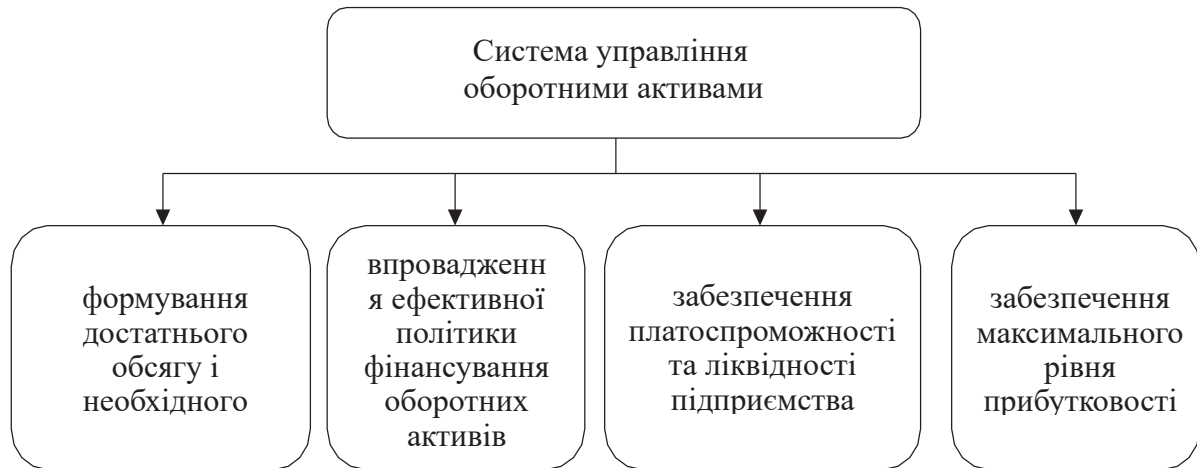

Рис. 1.9. Ефективна система управління оборотними активами підприємств [42]

Для здійснення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити такі заходи:

1) оптимізувати розмір грошових коштів через постійний контроль за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через підтримання відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які у разі необхідності можуть швидко перетворитися на грошові кошти, що дає можливість підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні;

2) оптимізувати структуру і склад оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів у цілому та окремих їхніх елементів;

3) оптимізувати структуру товарів шляхом зменшення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність та хороший рівень попиту;

4) оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків тощо;

6) скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

7) підвищити рентабельність підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій [7].

Отже, процес управління активами підприємства відіграє важливу роль у діяльності підприємства, оскільки саме від прийняття ефективних управлінських рішень керівництва стосовно активів підприємства залежить подальша фінансова діяльність, конкурентоспроможність, платоспроможність підприємства. Обґрунтовані теоретичні аспекти, щодо характеристики управління оборотними активами підприємств будуть використані у подальших дослідженнях. Одночасно одним із найважливіших чинників стабілізації економіки є раціональне використання оборотних активів на підприємствах, покращення його використання за умови врахування чинників зовнішнього і внутрішнього середовища.

Висновок до розділу 1

Проведене нами дослідження теоретичних засад обліку та аналізу оборотних активів підприємства дозволяє зробити наступні висновки:

Проаналізовано різні авторські визначення економічних категорій «оборотні активи» та на основі даних трактувань ми пропонуємо таке трактування даного поняття: оборотні активи – це ресурси, якими може керувати суб'єкт господарювання, використовуються під час господарської діяльності підприємства та переносять свою вартість на готову продукцію або можуть бути перетворені у грошові кошти протягом одного операційного циклу.

Проаналізовано узагальнену класифікацію оборотних активів та було визначено, що відповідно до рівня ліквідності оборотні активи класифікують багато економістів, але натомість ми виявили, що серед них відсутня єдність щодо видів оборотних активів за цією класифікаційною ознакою. Найбільш оптимальним, на нашу думку, буде поділ даного виду активів на: абсолютно ліквідні оборотні активи (поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти); швидколіквідні оборотні активи (дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість); малоліквідні оборотні активи (запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів).

Охарактеризовано фактори, які впливають на ефективність використання оборотних активів. Сукупність факторів, що впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів на підприємствах загалом можна поділити на дві групи: фактори зовнішнього середовища (опосередкованого впливу) – ті, якими компанії не можуть керувати, але повинні адаптуватися до них, а також внутрішнього середовища (безпосереднього впливу), які залежать від здібностей управління оборотними активами менеджерів підприємства.

Також в даному розділі досліджено дефініцію управління оборотними активами підприємств. Визначено функції впливу, етапність управління оборотними активами та принципи їх формування. Розроблена етапність управління оборотними активами підприємства. Також встановлено, що система управління оборотними засобами це система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом та суб'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Завдання, основні напрями та інформаційне забезпечення аналізу ефективності управління оборотними активами підприємства

Аналіз оборотних активів здійснюють з метою забезпечення такої організації, щоб забезпечити ефективність їх використання. Зазначений аналіз здійснюють за такими напрямками [56]:

- аналіз складу та структури оборотних активів;
- оцінка оптимальності визначеної потреби підприємства в оборотних активах;
- аналіз джерел формування оборотних активів;
- оцінка маневрування оборотними активами;
- аналіз оборотності оборотних активів за звітний період;
- аналіз виробничих запасів і дебіторської заборгованості;
- аналіз грошових коштів на підприємстві;
- аналіз збереження та ефективного використання оборотних активів.

Основною інформаційною базою для аналізу оборотного капіталу є фінансова звітність підприємства. Інформація цієї звітності з урахуванням усього масиву даних бухгалтерського обліку складають базу даних аналізу оборотних активів. Ця специфіка може характеризувати масиви даних, що виступають як інформаційні потоки оперативного, перспективного і ретроспективного аналізу.

Розкриття можливостей окремих форм звітності в частині відображення інформації, яка застосовується для аналізу оборотних активів відобразимо у таблиці 2.1.

Програмне і технічне забезпечення в теперішній час дає можливість здійснювати будь-яке автоматизоване розв'язання аналітичних задач, досить широко розширити їх діапазон і поглиблювати зміст.

Таблиця 2.1

Можливості окремих форм звітності в частині відображення інформації
про оборотні активи підприємства [58]

Форма звітності	Розшифрування
1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1)	Відображає інформацію про величину і склад оборотних активів на дату заповнення форми. Дозволяє простежити абсолютні і відносні зміни величини оборотних активів, структурні зрушення, розрахувати показники ліквідності. Так само необхідно враховувати інформацію, зазначену поза балансом (товарноматеріальні цінності, прийняті на відповідальне зберігання; товари, прийняті на комісію; списана у збиток заборгованість неплатоспроможних дебіторів; отримані забезпечення зобов'язань і платежів)
2. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2)	Представлена в ньому інформація про фінансові результати (чистий дохід від продажу товарів, валовий прибуток, прибуток (збиток) до оподаткування, чистий прибуток (збиток) звітного періоду); використовується при розрахунках показників оборотності та рентабельності оборотних активів
3. Звіт про власний капітал (форма №3)	Дозволяє зробити висновки про динаміку фінансової стійкості організації. Представлена у звіті інформація по резервах дозволяє визначити фактичну величину окремих елементів оборотних активів і використовувати її при проведенні внутрішньогосподарського аналізу
4. Звіт про рух грошових коштів (форма №4)	Являє детальну інформацію про рух грошових коштів організації, одному з найважливіших елементів оборотних активів. Його дані дозволяють провести детальний аналіз факторів, що викликали зміну величини грошових коштів
5. Примітки до річної фінансової звітності (форма №5)	У VI розділі «Грошові кошти» зазначається інформація про залишки грошових коштів. У розділі VII «Забезпечення та резерви» відображається інформація, яка використовується при аналізі дебіторської заборгованості, оскільки дозволяє виявити забезпеченість окремих сум зобов'язань різними майновими об'єктами. У VIII розділі «Запаси» описується інформація про всі види запасів: обсяги надходження за звітний період, обсяги вибуття, балансова вартість на кінець звітного періоду, можливі зміни у вартості на дату балансу [51]. У IX розділі «Дебіторська заборгованість» вказується інформація по дебіторській заборгованості господарюючого суб'єкта. Її відображення в даній формі дозволить аналітику проводити розгорнутий аналіз величини, структури і руху дебіторської заборгованості, а також розраховувати окремі коефіцієнти покриття.

Аналітична задача – частина виконуваних на персональному комп'ютері операцій з трансформацією методу аналізу вхідної інформації у вихідну.

Послідовність технологій рішення завдання аналізу оборотних активів в повній формі:

- виокремлення задачі та її покроковий огляд;
- створення масиву інформації;
- дослідження інформації;
- проведення аналізу [61].

Також слід визначити, яка інформація і з якої бази даних має бути застосована, яким образом повинна групуватись, яку розрахункову інформацію потрібно отримати і яким чином (привести розрахунки, формули, тощо), як повинен виглядати алгоритм розв'язання задачі.

Перевагами новітніх технологій комп'ютерного аналізу можна назвати: точність на високому рівні; високий рівень обробки; покращений контроль; висока продуктивність; комп'ютерні пристосування.

Так як електронних таблиць існує велике різноманіття, для проведення економічного аналізу виробничо-комерційної діяльності підприємств доцільно використовувати програму Microsoft Exell, що функціонує в середовищі Windows. Вона дає широкий спектр можливостей: розрахунок аналітичних задач із застосуванням складних формул, формування відповідних аналітичних таблиць, а також відображення табличних даних у вигляді діаграм та графіків, які наочно демонструють результати аналізу [66].

Ефективність аналітичної роботи фінансових експертів безперечно підвищує використання комп'ютерних технологій. Цього можна досягнути за рахунок скорочення термінів проведення аналізу, повне охоплення впливу факторів на результати господарської діяльності, зміна неточних або спрощених розрахунків точними, постановки та рішення багатомірних задач аналізу та діагностики фінансового стану підприємства [74].

Застосування у своїй роботі сучасних інформаційних технологій економічних досліджень дає змогу звільнити робітників економічних служб від

рутинних операцій та зосередити їх на створенні стратегії та тактики діяльності підприємства на ринку.

Для поточного аналізу діяльності підприємства часто використовується програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, яке має додаткові функції, зокрема: «Акцент», «MASTER: Бухгалтерія», «Парус-Підприємство», «Галактика», «Фінанси без проблем» та інші.

Виокремимо, що система інформаційних даних оновлюється, а її розвиток здійснюється за таким напрямками:

- охоплення автоматизацією сучасних підсистем і збільшення різноманітності функцій інформаційної системи;
- створення принципово нових та складніших алгоритмів (задач) і поліпшення вже існуючих;
- вдосконалення і збільшення комплексу технічних засобів;
- поліпшення загальносистемного програмного забезпечення.

Ці напрямки в свою чергу потребують доцільного динамічного удосконалення технічного забезпечення [45].

Технічне забезпечення – це масив взаємозв'язаних технічних засобів, що призначаються для роботи інформаційної системи, а також необхідна документальна база на ці засоби і технологічні процеси.

Прогрес технічного забезпечення, яке включає програмне забезпечення, апаратні засоби, засоби комунікації, проходить швидко, динамічно.

Технології комп'ютерної апаратури за типом інтерфейсу ділять на діалогові, пакетні, мережеві. Із застосування другого типу особа, що користується системою отримує тільки результати роботи технології, за інших вона взаємодіє з нею на окремому комп'ютері або комп'ютері, під'єднаному до мережі.

Сучасні технічні засоби забезпечення управління інформаційними ресурсами по своєму складу і функціональним можливостям вельми різноманітні: засоби обчислювальної техніки, засоби організаційної техніки, засоби комунікаційної техніки [37].

Комп'ютерна техніка, в основному, застосовується, для реалізації комплексних технологій обробки і зберігання інформації і є базою інтеграції всіх новітніх технічних засобів забезпечення управління інформаційними ресурсами.

Комунікаційна техніка необхідна, для реалізації технологій передачі інформації і допускає як незалежне функціонування, так і функціонування в об'єднаній системі з засобами комп'ютерної техніки.

Для реалізації технологій зберігання і використання інформації, а також для виконання різних додаткових операцій в рамках тих або інших технологій інформаційної підтримки управлінської діяльності використовується організаційна техніка [39].

Технологічні процеси, які здійснюються в сфері матеріального виробництва, описуються покроковими операціями і етапами переходу вихідного продукту в кінцевий. Дуже тісно технологічні процеси пов'язані з інформаційною системою і мають справу з інформацією. Відносно, інформаційної системи необхідно виділяти технологічні процеси проектування, введення і аналогічні процеси її функціонування.

Технологія визначення та розробки інформаційної системи повинна описати етапи проектування на всіх стадіях. Із однієї сторони потрібно виділити технологію трансформації апарату управління та його підготовку до здійснення автоматизації, а з іншого технологію проектування і впровадження, тобто розробку інформаційної системи. Технологічні процеси мають приводити до винайдення методів, алгоритмів і програм обробки інформації і підтримання функціонування інформаційної бази даних [43].

Впровадження інформаційної системи підштовхує до широких змін методів роботи управлінського персоналу, структури системи, процедур управління, документообігів.

Організаційне забезпечення - узгодження місця, часу і мети, новітнього функціонування окремих виконавців, колективів і технічних засобів. Воно має проводитися і регулюватися встановленими правилами взаємодії, які формують

правовий та моральний комплекс прав та відповідальностей і складають основу правового забезпечення.

Організаційне забезпечення формується на нормативних актах правового забезпечення, а правове забезпечення знаходить своє відображення в організаційному забезпеченні. Організаційне забезпечення інформаційної системи включає сукупність засобів, методів і певного персоналу. Воно мусить забезпечити [60]:

- здійснення техніко-економічного аналізу діючої системи управління, виділення і постановки задач побудови інформаційної системи на етапі створення і впровадження;

- регламентацію співпраці персоналу з комплексом технічних засобів і між собою на всіх етапах розв'язку задач управління, контролю ефективності роботи системи управління на стадії діяльності інформаційної системи.

Під час проведення етапу проектування організаційне забезпечення виконує наступні задачі [62]:

- дослідження діючих систем аналізу оборотних активів і формулювання напрямів підвищення їх ефективності;
- вибір і постановку задач аналізу оборотних активів;
- формування вимог до комплексу технічних засобів;
- розробку організаційних рішень по складу, структурі, організації і методикі розв'язку задач управління в інформаційній системі, склад робочих процедур і пояснення щодо їх виконання.

На етапі функціонування інформаційної системи організаційне забезпечення виконує такі задачі [64]:

- введення задач аналізу оборотних активів;
- організацію функціонування колективу вцілому і комплексу технічних засобів інформаційної системи;
- контроль і визначення ефективності аналізу оборотних активів;
- формування пропозицій по вдосконаленню і розвитку інформаційної системи.

Головною складовою дієвого розвитку підприємств є нормативно-правова база, яка діє на сукупності законів, необхідних для регулювання діяльності та створення позитивних умов для її розвитку. Правове забезпечення – це сукупність норм, що проявляються в нормативних актах, які регламентують і закріплюють організацію інформаційної системи, її мету, завдання, структуру і функції (правовий статус інформаційної системи і її підрозділів), необхідних для регламентації створення і функціонування інформаційної системи. Правове забезпечення формується на даних юридичного підходу, який описує управління, як організаційну, включаючи виконавчо-розпорядницьку діяльність, що спрямована на виконання законів та інших нормативних актів, прийнятих органами влади і управління. Юридичний підхід проводить аналіз місця і роль права в управлінні, визначає зміст законної виконавської і розпорядчої діяльності, визначає рекомендації по її поліпшенню [55].

Є такі важливі правові гарантії аналізу оборотних активів:

- конфіденційність інформації;
- захист інформації;
- забезпечення інформаційної безпеки;
- правове забезпечення аналізу оборотних активів;
- доступність інформації щодо аналізу оборотних активів;
- відповідальність за інформаційні правопорушення;
- тощо.

Математичне забезпечення включає сукупність математичних методів, моделей і функцій для розв'язку задач управління і опрацювання інформації із використанням обчислювальної техніки. До засобів, що здійснюють математичне забезпечення аналізу оборотних активів відносяться: методи оптимізації, моделі процесів управління, алгоритми розв'язку задач управління [57].

Проведемо ознайомлення із економіко-математичною моделлю оптимізації обсягу і структури оборотних активів підприємств і джерел їх формування, яка забезпечує відновлення фінансової стійкості і платоспроможності підприємств.

Щоб досягнути мети, що була поставлена потрібно вирішити такі завдання:

1) виділити принципи складання економіко-математичної моделі;

2) визначити складові частини оборотних активів та джерел їх формування, що потребують управління та оптимізації;

3) вибрати систему лімітів, які показують принцип складання балансових моделей, умову рівності зміни суми оборотних активів сумі зміни джерел їх формування; включають невеликі значення елементів оборотних активів і джерел їх формування; показують умови фінансової стійкості та платоспроможності;

4) побудувати та описати економіко-математичну модель оптимізації обсягу і складу оборотних активів підприємства і джерел їх формування, що забезпечує становлення фінансової стійкості та платоспроможності [58].

Оптимізація обсягу і структури оборотних активів підприємства, а також обсягу і структури джерел їх формування становить собою завдання математичного програмування. Саме з балансового принципу складається математична модель вирішення даного завдання. З однієї сторони, мінімізується вартість витрат обігу та альтернативної вартості елементів оборотних активів, з іншої, мінімізуються витрати по задіянню й слугуванню застосовуваних джерел формування оборотних активів, що зводяться в одну цільову функцію.

Запропонована модель допомагає у визначенні оптимального обсягу і структури оборотних активів, обсягу і структури джерел їхнього формування, а також потрібної суми коштів (за видами джерел), що націлена на відновлення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства [59].

Лінгвістичне забезпечення включає в себе сукупність науково-технічних висловів чи інших мовних засобів, методів запису інформації, правил формалізації мов, засобів діалогу особи і обчислювальної системи. Складовими частинами лінгвістичного забезпечення є:

- мови управління, маніпулювання і передачі даних в банк даних інформаційної системи;

- інформаційні мови для характеристики структурних одиниць баз даних інформаційної системи (показників, документів, реквізитів);

- мовні засоби системи автоматизованого проектування;

- мовні засоби інформаційно-пошукових систем;
- діалогові мови;
- термінологічні словники [74].

Ергономічне забезпечення включає сукупність методів і засобів, необхідних для створення вигідних умов для ефективної діяльності і навчання операторів зі складу персоналу інформаційної системи. Складовими ергономічного забезпечення є:

- комплекс методів, учбово-методичних матеріалів і технічних засобів підготовки персоналу до роботи;
- комплекс документації, яка включає ергономічні вимоги до робочих місць і проводить експертизу робочих місць;
- комплекс методів і засобів, які забезпечують професійний вибір [77].

В плані ергономічного забезпечення на етапах проектування інформаційної системи визначається ступінь і рівень участі людини в системі управління, вимоги до форми представлення інформації, умови оточуючого середовища діяльності людини, порядок роботи і відпочинку персоналу, нормативи навантаження і надійності персоналу; вимоги до технічних засобів, способи взаємодії персоналу і технічних засобів.

Ми живемо в інформаційному столітті, коли той хто володіє інформацією дійсно володіє світом. В наш час інформація і інформаційні технології дуже швидко поширюються і впливають на господарську діяльність підприємств, надаючи багато переваг тим підприємствам, які швидко пристосовуються до сучасних умов [82].

Сучасні ринкові перетворення в економіці країни ставлять нові вимоги до якості обліково-аналітичної інформації, яка є підставою для прийняття необхідних управлінських рішень на підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання. Їх керівництву необхідна достовірна і повна інформація про результати діяльності господарюючого суб'єкта та його фінансовий стан. Це зумовлює необхідність удосконалення системи обліку як

основи інформаційного забезпечення будь-якого процесу управління, в тому числі й управління оборотними активами.

Підсумовуючи, можна з впевненістю стверджувати, що вдосконалення інформаційної бази за новітніми інформаційними технологіями для проведення аналізу оборотних активів через визначення зв'язків між елементами системи управління надасть можливість оптимізувати інформаційне середовище стосовно дослідження стану та ефективності використання оборотних активів у діяльності господарських товариств.

2.2. Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних активів підприємства

Результати діагностики оборотних активів дозволяють правильно планувати та управляти оборотними активами. У цьому аспекті в працях, що присвячені управлінню оборотних активів, основними показниками ефективності оборотних активів є коефіцієнт обертання оборотних коштів, тривалість обертання оборотних коштів, коефіцієнт завантаження оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів, абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів [19].

У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств аналіз оборотних активів проводять у наступній послідовності [20]:

1. на першому етапі оцінюють загальний розмір оборотних активів підприємства та аналізують зміни в їх обсязі впродовж звітного періоду. При проведенні цієї роботи визначається також питома вага оборотних активів у загальному обсязі майна та її зміна протягом періоду;

2. на другому етапі досліджують структуру оборотних активів підприємства за видами активів, а також іншими кваліфікаційними ознаками (прибутковості, швидкості оборотності, платоспроможності). Це дозволяє оцінити основні тенденції в зміні складу оборотних активів та ступінь досягнення відповідної мети діяльності;

3. в ході проведення третього етапу аналізу необхідно кількісно оцінити вплив факторів, які обумовлюють зміни в обсязі оборотних активів підприємства;

4. на четвертому етапі аналізу оцінюють зміни в складі джерел фінансування оборотних активів підприємства. Для цього обчислюють розмір власного оборотного капіталу, порівнюють з відповідними показниками за попередні періоди. Питома вага власних джерел фінансування оборотних активів використовується для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства, його незалежність від зовнішніх джерел фінансування;

5. на п'ятому етапі аналізу розраховують показники ефективності використання оборотних активів, проводять їх аналіз та роблять аналітичні висновки.

Для проведення аналізу ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи [23]:

- 1) горизонтальний аналіз;
- 2) вертикальний аналіз;
- 3) аналіз із застосуванням коефіцієнтів;
- 4) факторний аналіз;
- 5) нормування;
- 6) метод ABC;
- 7) оптимізація [21].

Суть горизонтального аналізу полягає в порівнянні показників оборотних активів попереднього і поточного року. При цьому здійснюється постатейне зіставлення показників і визначається абсолютна і відносна їх зміна [22].

На відміну від горизонтального, що показує динаміку показників оборотних активів за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури оборотних активів. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки (загальний обсяг оборотних активів підприємства, загальний обсяг запасів, загальний капітал підприємств тощо). За

допомогою цього методу аналізу з'ясуємо, яку частку у групі (або підгрупі) становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємств.

Метод аналізу за допомогою коефіцієнтів полягає в тому, що оцінку ефективності проводять за допомогою коефіцієнтів, розрахованих за статистичними даними діяльності підприємств. Цим способом вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність [18].

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт обертання оборотних коштів – визначається як відношення обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;
- тривалість обертання оборотних коштів (дні) – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання;
- коефіцієнт завантаження оборотних коштів – показник, обернений до коефіцієнта обертання;
- рентабельність оборотних коштів (%) – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.

У працях Л. М. Драгун пропонується аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства вести у двох напрямках: 1) традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; 2) якісний, кількісний і факторний аналіз [23]. Цей підхід є найбільш прийнятним, оскільки пропонується діагностика оборотних активів за рахунок різного роду показників, як абсолютних, так і відносних.

І. О. Бланк у своїх працях пропонує здійснювати аналіз оборотних активів за показниками ділової активності, що дозволяє виявити як швидко обертаються фінансові ресурси підприємства, вкладені в його поточні активи [7].

Підсумовуючи вищезазначене, варто говорити про те, що аналіз оборотних активів пропонується проводити за показниками ділової активності. Окремі з авторів, подають ще показники рентабельності. Зокрема, С. Ф. Покропивний і

багато інших економістів для аналізу ефективності використання оборотних засобів пропонують розраховувати показник рентабельності оборотних засобів як відношення прибутку від реалізації продукції до розміру оборотних засобів [24].

У ході діагностики оборотних активів за їх видами необхідно здійснити їх розподіл, а пізніше в динаміці провести аналіз змін. Це дозволить виявити, яким чином змінився склад оборотних активів, джерела їх формування та визначити, яким чином, це пов'язано з діяльністю господарюючого суб'єкта.

Головним інструментом в оцінюванні оборотних активів виступають саме методи економічного аналізу, за допомогою яких можна оцінити та обґрунтувати вплив оборотних активів на фінансовий стан підприємства.

Окселенко Н. О. для аналізу оборотних активів виділяє такі групи фінансових коефіцієнтів: показники стану та структури оборотних активів; узагальнюючі показники ефективності оборотних активів (показники рентабельності); показники ділової активності; показники ліквідності; показники фінансової стійкості [25].

А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. до показників, що характеризують оборотні кошти, відносять: коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту, показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів та суму вивільнення [26].

Брейлі Річард, Майєрс Стюарт при аналізі оборотних активів виділяють ліквідність та ефективність. У складі показників ліквідності виділяють відношення чистого оборотного капіталу до загальної сукупності активів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та безпечний інтервал. У складі показників ефективності виділяють оборотність активів, оборотність чистого оборотного капіталу, тривалість запасів в днях, оборотність запасів, середній період збору дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості [27].

Таким чином, провівши аналіз вищевикладеного матеріалу, запропонуємо наступну послідовність проведення аналізу оборотних активів.

Ефективність використання оборотних активів підприємств можна також визначити за допомогою ряду коефіцієнтів, до яких відносять:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини оборотних активів підприємства [28]:

$$K_{об_а} = \frac{ЧД}{ОА}, \quad (2.1)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

ОА – оборотні активи підприємства.

2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості [28]:

$$K_{об_дз} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (2.2)$$

де ДЗ - середньорічні залишки дебіторської заборгованості. 3. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (С) до середньорічної вартості матеріальних запасів (МЗ) характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства [28]:

$$K_{об_мз} = \frac{С}{МЗ}, \quad (2.3)$$

3. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) (ЧД) до середньорічної вартості основних засобів (ОЗ). Він показує ефективність використання основних засобів підприємства, розраховуємо за формулою [28]:

$$\Phi В = \frac{ЧД}{ОЗ}, \quad (2.4)$$

де ОЗ – середньорічна вартість основних засобів.

4. Тривалість обороту оборотних активів розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності оборотних активів [29]:

$$T_{об_{оа}} = \frac{360}{K_{об_{а}}}, \quad (2.5)$$

5. Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості [29]:

$$T_{об_{дз}} = \frac{360}{K_{об_{дз}}}, \quad (2.6)$$

6. Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом відображає частку власного оборотного капіталу в загальній величині оборотних активів і визначається за формулою [26]:

$$K_{заб_{вок}} = \frac{ВОК}{ОА}, \quad (2.7)$$

де ВОК – власний оборотний капітал.

7. Коефіцієнт забезпечення матеріальних записів власними оборотними коштами. Даний коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових [26]:

$$K_{вок}^{заб^3} = \frac{ВОК}{З}, \quad (2.8)$$

де З - середньорічна вартість запасів підприємства; Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60 – 80%. Деякі автори називають критичну величину – 50%.

8. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню оборотних активів, розраховується за формулою [29]:

$$P_{oa} = \frac{ЧП}{ОА} \times 100\%, \quad (2.9)$$

де ЧП – величина чистого прибутку або збитку, отриманого підприємством;

З метою визначення кількісного впливу окремого фактора на результативну ознаку. Розглянемо методику проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів. Це дозволить нам отримати детальну інформацію про вплив факторів на результативний показник [30].

Розширена модель коефіцієнта оборотності оборотних коштів має вигляд [31]:

$$Ko_{ок} = \frac{BP}{BЗ + ДЗ + НВ + ГК + ГП + Т + IOA}, \quad (1.10)$$

де BP – виручка від реалізації;

BЗ– виробничі запаси;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

НВ– незавершене виробництво;

ГК– грошові кошти;

ГН – готова продукція;

Т – товари,

IOA – інші оборотні активи.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за початковий період, використовуючи формулу:

$$Ko_{ок}_{ум1} = \frac{BPз}{BЗn + ДЗn + НВn + ГКn + ГПn + Тn + IOAn}, \quad (1.11)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що виручку підприємство отримає на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{оок_{ум2}} = \frac{BP_3}{BЗ_3 + ДЗ_3 + НВ_3 + ГК_3 + ГП_3 + Т_3 + IOA_3}, \quad (2.12)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів буде на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{оок_{ум3}} = \frac{BP_3}{BЗ_3 + ДЗ_3 + НВ_3 + ГК_3 + ГП_3 + Т_3 + IOA_3}, \quad (2.13)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів і дебіторська заборгованість будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{оок_{ум4}} = \frac{BP_3}{BЗ_3 + ДЗ_3 + НВ_3 + ГП_3 + ГП_3 + Т_3 + IOA_3}, \quad (2.14)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, дебіторської заборгованості та незавершеного виробництва будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{оок_{ум5}} = \frac{BP_3}{BЗ_3 + ДЗ_3 + НВ_3 + ГП_3 + ГП_3 + Т_3 + IOA_3}, \quad (2.15)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, величина дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$K_{оок_{ум6}} = \frac{BP_3}{BЗ_3 + ДЗ_3 + НВ_3 + ГП_3 + ГП_3 + Т_3 + IOA_3}, \quad (2.16)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величини запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів та готової продукції будуть на рівні звітного періоду, а величина товарів залишиться на рівні початкового періоду:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}7}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_3 + T_3 + IOA_{\text{п}}}, \quad (2.17)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів за звітний період:

$$K_{\text{оок}_{\text{ум}8}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + DZ_3 + NB_3 + GP_3 + GP_3 + T_3 + IOA_{\text{п}3}}, \quad (2.18)$$

Для виявлення впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотних коштів проведемо такі розрахунки [30]:

1. Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\Delta K_{\text{оок}} = K_{\text{оок}_3} - K_{\text{оок}_{\text{п}}}, \quad (2.19)$$

2. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виручки від реалізації:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{вр}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}1}} - K_{\text{оок}_{\text{п}}}, \quad (2.20)$$

3. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виробничих запасів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{вз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}2}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}1}}, \quad (2.21)$$

4. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни дебіторської заборгованості:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{дз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}3}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}2}}, \quad (2.22)$$

5. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни незавершеного виробництва:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{нз}}} = K_{\text{оок}_{\text{ум}4}} - K_{\text{оок}_{\text{ум}3}}, \quad (2.23)$$

6. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни грошових коштів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{ГЗ}}} = K_{\text{оок}_{\text{УМ5}}} - K_{\text{оок}_{\text{УМ4}}}, \quad (2.24)$$

7. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни готової продукції:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{ГП}}} = K_{\text{оок}_{\text{УМ6}}} - K_{\text{оок}_{\text{УМ5}}}, \quad (2.25)$$

8. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини товарів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{Т}}} = K_{\text{оок}_{\text{УМ7}}} - K_{\text{оок}_{\text{УМ6}}}, \quad (2.26)$$

9. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини інших оборотних активів:

$$\Delta K_{\text{оок}_{\text{іоа}}} = K_{\text{оок}_{\text{З}}} - K_{\text{оок}_{\text{УМ7}}}, \quad (2.27)$$

Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\begin{aligned} \Delta K_{\text{оок}} = & \Delta K_{\text{оок}_{\text{вр}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{вз}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{дз}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{нз}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{зк}}} + \\ & + \Delta K_{\text{оок}_{\text{зн}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{т}}} + \Delta K_{\text{оок}_{\text{іоа}}} \end{aligned}, \quad (1.28)$$

Після проведених розрахунків проводиться аналіз зміни коефіцієнта оборотності в цілому, в тому числі за рахунок окремих факторів. На підставі аналізу позитивного чи негативного впливу окремих факторів розробляються пропозиції щодо покращення значення показника оборотності.

2.3. Зарубіжні моделі управління оборотними активами

Під час управління, щоб утримати свою цілісність та можливість працювати, підприємство зобов'язано відповідати на всі зовнішні і внутрішні впливи належною протидією в потрібний момент. Для достатньо кращого

вивчення проблематики ефективного управління потрібно розглядати особливості іноземних моделей управління певними видами оборотних активів, які можна поділити на три основні види [19]:

- моделі управління запасами;
- моделі управління дебіторською заборгованістю;
- моделі управління грошовими коштами.

1. Моделі управління запасами.

Управління запасами, потрібними для виробничого етапа (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів та готову продукцію), визначає, спочатку, знаходження необхідності у цих запасах, що створює безперервний процес виробництва та реалізацію деяких потреб підприємства у фінансових ресурсах для утворення конкретних видів запасів та їх нормування.

Існує велика кількість різних економіко-математичних моделей управління запасами. В загальному вигляді їх можна розподілити на чотири групи: стохастичні, детерміновані, статистичні та динамічні моделі. Слід розглянути зміст кожної.

До групи стохастичних моделей належать ті, у яких потреба є невизначеною, ймовірнісною величиною. В цих моделей необхідність змінюється на початок кожного даного періода та розподіл потреби за періодами має незалежних характер. При кожній перевірці запасів визначають готівковий залишок, після чого оформляють замовлення, розмір якого залежить від інтенсивності споживання матеріалів.

Детерміновані моделі включають параметри, які встановлюються досить точно. До них відноситься: ціни, потреба в матеріалах, складські витрати та ін. Модель виражає залежність величини партії від співвідношення певних елементів. Прекрасним представником даної групи є Модель Вілсона [28].

При статичній моделі вибір доцільної стратегії не має визначального значення для управління запасами. Для великих потоків матеріальних цінностей,

що володіють невеликою вартістю, зачасту можна обмежитися приближеними розрахунками, що надає змогу використати статичні моделі [29].

Під час використання динамічної моделі раціональна стратегія поповнення повина визначатися за допомогою дотримання відповідних умов: розраховуються транспортні витрати по переміщенню від одного етапу на наступний пропорційно кількості матеріалу який було переміщено; витрати з утримання запасів і втрати через дефіцит, що розраховуються по кожному підприємству на протязі кожного окремого періоду. Вони є функцією величини запасу на даному етапі [30].

Найважчим етапом роботи після вибору системи відновлення запасів стає кількісне знаходження обсягу замовлення, а ще інтервалу часу, через який замовлення буде повторюватися. Оптимальний розмір партії товарів, що постачаються, і, відповідно, частота їх завезення залежать від об'єму попиту (обороту), транспортно-заготівельних витрат та витрат на зберігання запасів.

Більшість великих компаній користуються комп'ютерними системами контролю запасів. Після унесення у систему комп'ютера даних про усі типи запасів автоматизовано створюється реєстрація витрат матеріалів і редагування залишків. Коли настає момен відновлення запасів постачальнику через комп'ютерну програму утворюється заказ на нове постачання, а після її отримання відбувається знову редагування залишків.

Інформація системи управління запасами, хоч і має значну практичну значимість, може бути тільки орієнтиром при управлінні товарноматеріальними запасами в умовах нестабільного ринку, характерного для України [44].

В загальному, при плануванні запасів сировини і матеріалів на підприємстві незалежно від політики управління запасами, що має створюватись менеджерам підприємства, потрібно:

- оцінити вартість і доступність коштів для фінансування придбання запасів;

– проаналізувати та оцінити найбільш вагомі витрати на утримання запасів, зокрема витрати на фінансування, страхування, складування та можливі втрати в результаті старіння й псування запасів;

– врахувати сезонну доступність сировини та сезонні коливання обсягів виробництва;

– визначити оптимальний розмір закупки сировини чи матеріалів з урахуванням як витрат на зберігання запасів, так і можливої економії від зниження ціни сировини чи вартості доставки при збільшенні розміру закупки;

– визначити мінімальний обсяг страхового запасу, який буде достатнім для забезпечення безперебійної роботи підприємства в умовах нерівномірного постачання та збуту.

2. Моделі управління дебіторською заборгованістю [58].

Засоби в дебіторській заборгованості говорять про тимчасове виведення коштів з обороту фірми, що створює додаткову необхідність у ресурсах, і може призвести до напруженого фінансового стану. Дебіторська заборгованість може бути припустимою, тобто обумовленою діючою системою розрахунків, і неприпустимою, що свідчить про недоліки фінансово-господарської діяльності.

Іноземні економісти в сфері корпоративних фінансів стверджують, що управління дебіторською заборгованістю, спочатку заключається у розробленні раціональної кредитної політики, дана політика повина бути націлена на вибір оптимальних для даного підприємства термінів кредитування, кредитних інструментів, розмірів та часу дії знижки [22].

До видів дебіторської заборгованості належать:

- а) заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу;
- б) розрахунки за отриманими векселями;
- в) розрахунки з дочірніми підприємствами, з бюджетом, з персоналом за іншими операціями;
- г) товари відвантажені;
- д) розрахунки з дебіторами за товари і послуги;
- е) анонси, видані постачальникам і підрядникам;

ж) розрахунки з іншими дебіторами [31].

Кошти у відвантаженій продукції становлять значну частку усієї дебіторської заборгованості на підприємствах, що займаються виготовленням продукції.

Кошти в товарах відвантажених утворюються неминуче, так як готова продукція, що знаходиться на складі, у встановлені договірні терміни відвантажуються споживачам.

Щоб управляти дебіторською заборгованістю підприємствам в українських економічних реаліях можна використовувати такі прийоми:

1. Виключення з числа партнерів підприємства дебіторів з високим рівнем ризику.
2. Періодичний перегляд граничної суми кредиту.
3. Використання можливості оплати дебіторської заборгованості векселями, цінними паперами.
4. Формування принципів здійснення розрахунків фірми з контрагентами на майбутній період.
5. Виявлення фінансових можливостей надання фірмою товарного (комерційного) або споживчого кредиту.
6. Визначення можливої суми оборотних активів, які відволікаються у дебіторську заборгованість за товарним і споживчим кредитом, а також за виданими авансами.
7. Формування умов забезпечення стягнення дебіторської заборгованості.
8. Формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання контрагентами – дебіторами.
9. Визначення процедури стягнення дебіторської заборгованості [78].

При оцінюванні загальної заборгованості підприємству його контрагентів не слід забувати про випадки прихованої дебіторської заборгованості, що виникають при розрахунку підприємства з постачальниками на умові передоплати.

3. Моделі управління грошовими коштами [43].

Основною умовою оптимізування грошових потоків є їх визначення відповідно до ключових видів діяльності підприємства, вивчення факторів, які мають вплив на їхній об'єм, та методи їх оптимізації.

Моделі оптимізації грошових потоків на підприємстві, враховують такі положення [60]:

- модель оптимізації в часі – розробка графіка закупівлі ресурсів, податкових платежів, матеріалів і урівноваження їх з часом реалізації продукції, встановлення етапів здійснення розрахункових операцій;

- модель оптимізації поточних товарних запасів передбачає використання моделі Вілсона (алгоритм, який розраховує оптимальний розмір товару, що замовляється, і який дозволяє зменшити до мінімуму загальні змінні витрати, пов'язані з замовленням та збереженням запасів);

- модель управління ліквідністю передбачає використання моделлю Баумоля – Тобіна (алгоритм, що дозволяє знайти оптимальну частоту поновлення та оптимальний об'єм залишку коштів, при яких загальні втрати будуть найменшими);

- модель максимізації чистого грошового потоку – зростання ефективного використання ресурсів та збільшення швидкості фінансового циклу підприємства;

- модель оптимізації середнього залишку грошових активів передбачає використання моделлю Міллера – Орра (алгоритм, що дозволяє оптимізувати розмір середнього та найбільшого залишку грошових активів підприємства при врахуванні обсягу його платіжного обороту та вартості обслуговування короткострокових фінансових вкладень);

- модель оптимізації за обсягами – залучення стратегічних інвесторів із ціллю зростання розміру власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, продаж частки фінансових інвестиційних інструментів та здання в оренду обладнання, споруд, які не задіяні у використанні;

- модель визначення оптимізації залишку грошових активів передбачає використання моделі Стоуна (алгоритм, що надає змогу визначити величину

верхньої грошової межі, двоконтрольні та внутрішні ліміти грошових активів) [23].

Управління грошовими активами або залишком коштів, весь час знаходиться у управлінні підприємства, складає невід'ємну частку функцій загального використання оборотного капіталу. Величина залишка грошових активів, якими оперує підприємство на етапах господарчої діяльності, визначає стан його абсолютної платоспроможності, впливає на час виробничого циклу, та також охарактеризовує деякою мірою інвестиційний потенціал здійснення підприємством короткострокових фінансових інвестицій за рахунок оборотного капіталу.

Якщо брати до уваги ключову ціль використання оборотного капіталу на етапі здійснення управління грошовими активами утворюється відповідна фінансова політика. В час формування даної політики слід врахувати, що вимоги утворення постійної платоспроможності підприємства встановлюють потребу в утворенні високого активу грошових активів, одже слідує ціллі збільшення до максимуму їх середнього залишка у межі фінансових можливостей організації. дивлячись з іншої сторони, слід урахувувати, що грошові активи організації при їх збереженні схильні до втрачання реальної вартості внаслідок інфляції, це потребує ефективного та раціонального їхнього використання задля росту вартості в майбутніх роках [32].

Отже, на відміну від вітчизняних економістів закордонні автори не будують теоретичних моделей і не роблять акцент на розрахунок окремих коефіцієнтів ефективності. Зарубіжні дослідження базуються на побудові економетричних моделей. При цьому ефективність управління оборотними активами оцінюється через призму інших показників – ліквідності, платоспроможності, прибутку, виручки та інших.

Зарубіжні автори оцінюють ефективність управління оборотними активами за допомогою економетричних моделей. При цьому оцінюють вплив елементів управління на такі показники, як ліквідність, платоспроможність,

коефіцієнт співвідношення оборотних активів з необоротними, прибуток, виручку і ін.

Висновок до розділу 2

В роботі було встановлено, що аналіз оборотних активів здійснюють з метою забезпечення такої організації, щоб забезпечити ефективність їх використання. Аналіз здійснюють за такими напрямками: аналіз складу та структури оборотних активів; оцінка оптимальності визначеної потреби підприємства в оборотних активах; аналіз джерел формування оборотних активів; оцінка маневрування оборотними активами; аналіз оборотності оборотних активів за звітний період; аналіз виробничих запасів і дебіторської заборгованості; аналіз грошових коштів на підприємстві; аналіз збереження та ефективного використання оборотних активів.

Основною інформаційною базою для аналізу оборотного капіталу є фінансова звітність підприємства. Тому було досліджено можливості окремих форм звітності в частині відображення інформації про оборотні активи підприємства.

На наступному етапі роботи було здійснено оцінка методів ефективності формування і використання оборотних активів підприємства. Встановлено, що для проведення аналізу ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; аналіз із застосуванням коефіцієнтів; факторний аналіз; нормування; метод АВС; оптимізація. Але, дані методики використовується зазвичай українськими вченими. Зарубіжні вчені мають інший підхід для здійснення оцінки управління ефективності оборотними активами. В роботі було встановлено, що зазвичай зарубіжні дослідження базуються на побудові економетричних моделей. Тому більш детально проаналізовано моделі управління запасами; моделі управління дебіторською заборгованістю; моделі управління грошовими коштами.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТДВ «ГАДЯЦЬКИЙ ЕЛЕВАТОР»

3.1. Загальна характеристика діяльності підприємства

Товариство з додатковою відповідальністю «Гадяцький елеватор» створене та здійснює свою господарську діяльність у відповідності із Цивільним та Господарським кодексами України, Законами України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про захист економічної конкуренції» та іншими нормативно-правовими актами.

Утворення акціонерного товариства було здійснено на підставі наказу шляхом перетворення державного підприємства на відкрите акціонерне товариство. Відповідно до законодавства, чинного на той час, Відкрите акціонерне товариство «Гадяцький елеватор» стало правонаступником Державного підприємства «Гадяцький елеватор». Товариство є самостійним господарюючим суб'єктом, має права юридичної особи, здійснює виробничу, комерційну, посередницьку та іншу господарську діяльність, що не суперечить чинному законодавству.

Товариство у 2011 році в результаті перетворення стало товариством з додатковою відповідальністю та по цей час залишається ним.

Метою утворення та діяльності елеватора є здобуття доходу від проведеної господарської та іншої діяльності. Щоб досягнути бажану мету підприємство повинно насичувати споживчий ринок України та інших держав своєю виготовленою продукцією, товарами, послугами та роботою.

Предметом діяльності даного підприємства є проведення будь-якої підприємницької діяльності.

Підприємство маємо багато видів економічної діяльності, найважливішими з них є:

- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;

- вирощування різних культур, а саме зернових, технічних, однорічних та дворічних культур;
- оптова торгівля насінням, зерном;
- зберігання, заготівля, переробка, збереження, реалізація всіх видів зерна, насіння та олійних культур;
- виробництво борошна;
- оренда, ремонт, сервісне обслуговування усіх видів устаткування, транспорту виробничого та соціально-побутового призначення;
- здавання транспорту і устаткування в оренду;
- посередництво в торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною, напівфабрикатами, паливом, метами, корисними копалинами, деревиною, машинами, промисловим устаткуванням;
- проведення торгівельно-закупівельної, пов'язаної з придбанням, накопиченням сільськогосподарської та іншої продукцією.

Підприємство може здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яка не буде суперечити законодавству.

Рис. 3.1. Місце знаходження підприємства «Гадяцький елеватор»

Місце розташування підприємства – Україна, 37300, Полтавська область, місто Гадяч, вулиця Героїв Майдану, 75.

Товариство знаходиться на виїзді із міста, що сприяє кращому та згодженому під'їзду багатотоннажних автомобілів, та віддалено від обласного центру на 102 км. Поряд з елеватором знаходиться залізничний вузол. Площа елеватора складає 48 га. Територія елеватора знаходиться у другому агрокліматичному районі, що означає, що на території елеватора помірно-теплий клімат. Розташування підприємства знаходиться у сприятливому районі, як для специфічної діяльності підприємства.

В Україні є рейтинг по областях стосовно елеваторів та самих елеваторів. Полтавська область посідає друге місце по кількості діючих та по потужності елеваторів. «Гадяцький елеватор» займає 28 місце з 1355 елеваторів в Україні.

Одночасна зернозберігальна потужність елеватора складає 169,3 тисяч тон. Окрім цього елеватор має можливість додаткового зберігання зерна в полімерних рукавах та сягає до 20 тисяч тон.

На підприємстві застосовують два види відвантаження зерна:

- автомобільне;
- залізничне.

Зернова маса на елеваторі зберігається насипом.

Для здійснення основних видів діяльності елеватор має:

- обладнання для сушіння;
- обладнання для очищення;
- устаткування для зважування зерна;
- обладнання для контролю за температурою зберігання;
- прилади для визначення складу та якості зерна;
- акредитивна лабораторія.

Сільськогосподарські товаровиробники Гадяцького, Зіньківського, Лохвицького та Липоводолинського районів, юридичні особи різних форм власності та фізичні особи-підприємці, що займаються закупками зерна та поставками паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, техніки являються основними споживачами продукції, що виробляє елеватор.

Основними контрагентами ТДВ «Гадяцький елеватора» є: постачальник електроенергії ВАТ «Полтаваобленерго», постачальник природного газу ТОВ «Кременчукгазпостачання», основним постачальником паливо-мастильних матеріалів є ТОВ ТД «Полтаванафтопродукт», безперебійну роботу стаціонарного телефонного зв'язку забезпечує ВАТ «Укртелеком», основним постачальником матеріалів є ПП «Білоцерківець», постачальником запасних частин до техніки та устаткування є ТОВ «Агро-Союз». Головним постачальником сільськогосподарської продукції на переробку є ТОВ ТД «Сумський хліб».

Основними та постійними закупівельниками сільськогосподарської продукції та послуг елеватора є:

- СТОВ: ім. Шевченка, «Фіалка»,
- СПД Власенко І.Ю., Луговська О.М.;
- ФОП: Ісаков А.С., Крайнова Л.М.;
- ПП: Мудряк, Кліщенко, Юліс-Агро, «Серна»;
- ГІОСП АФ «Перемога»;
- АПФ «Ранок»;
- СФГ «Обрій»;
- ЗАТ Райз;
- ТОВ: «Сумський хліб», «Нібулон», «Укролія», «Астарта Київ», «Кернел - Трейд».

Управління підприємством здійснюють:

- Загальні збори учасників Товариства;
- Директор.

Організаційна структура управління ТДВ «Гадяцький елеватор» зображена на рис.3.2.

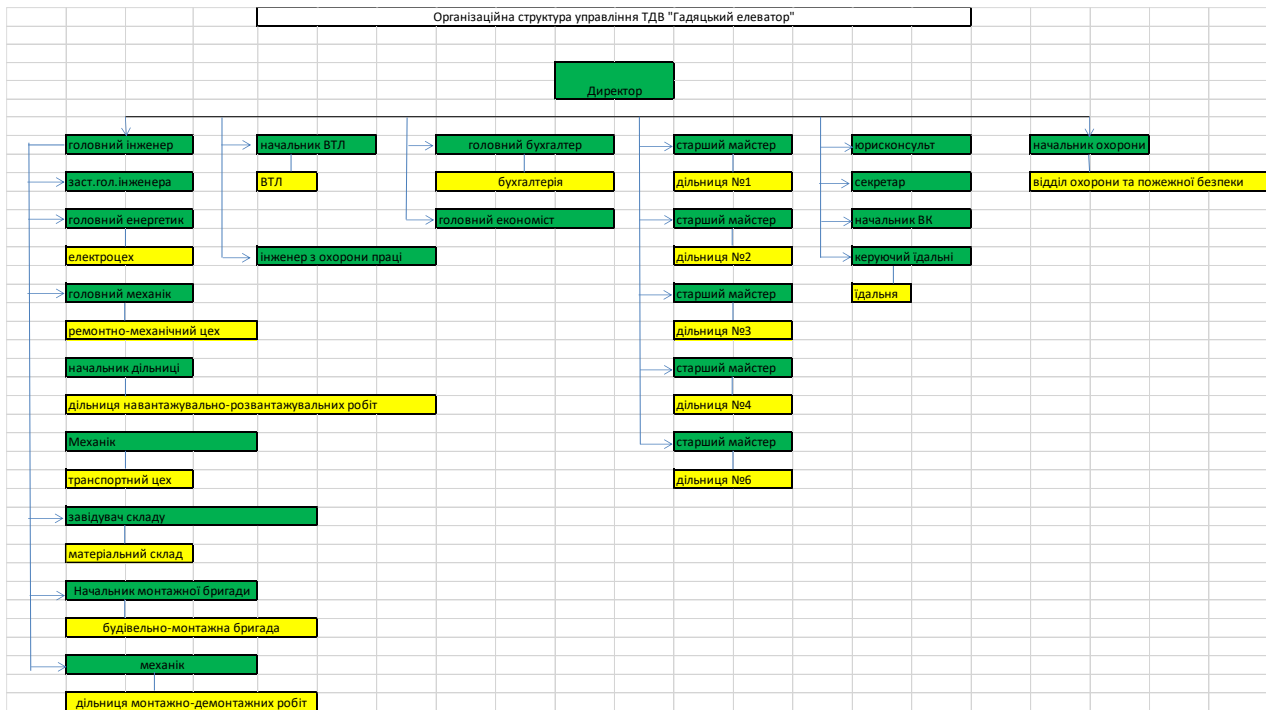

Рис. 3.2. Організаційна структура управління ТДВ «Гадяцький елеватор»

На підставі рішення загальних зборів учасників можуть створюватися інші органи управління Товариством.

Вищим органом Товариства є Загальні збори учасників Товариства.

Учасники можуть приймати участь у загальних зборах учасників особисто або через призначених ними представників.

Загальні збори можуть вирішувати будь-які питання діяльності Товариства.

Виконавчим органом Товариства є Директор.

Директор призначається на посаду Загальними зборами учасників Товариства. З Директором має бути укладено трудовий контракт відповідно до діючого законодавства України.

Директор вирішує всі питання, пов'язані з поточною діяльністю Товариства, за винятком тих, що належать до виключної компетенції Загальних зборів учасників. Загальні збори учасників Товариств мають винести рішення про передачу частини повноважень, що належать їм до компетенції директора.

3.2. Аналіз впливу факторів на управління основними видами оборотних активів на досліджуваному підприємстві

Для забезпечення управління оборотними активами на достатньому рівні необхідно виконати аналіз їхньої структури, а також розвитку їх динаміки. Зокрема даний аналіз надає можливість управляючим даного підприємства з вироблення виробів з пластмас встановлювати розмір як абсолютного так й відносного приросту чи зниження найбільшої мобільної частки майна. Зростання оборотних активів говорить про зростання діяльності підприємства, проте важливо, за рахунок яких саме статей у балансі відбувається зменшення або зростання оборотних активів [88].

На основі звіту про фінансовий стан за 2020-2022 рр., отримуємо такі дані наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка руху оборотних активів на ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр.

Види оборотних активів	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, (%)	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Запаси	5686	5031	3967	-1719	-1064	69,77	78,85
Виробничі запаси	5686	4840	3967	-1719	-873	69,77	81,96
Готова продукція	-	-	-	-	-	-	-
Товари	-	191	1	1	-190	-	0,52
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	172239	208430	257657	85418	49227	149,59	123,62
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
з бюджетом	4165	2621	46	-4119	-2575	1,10	1,76
у тому числі з податку на прибуток	-	4	17	17	13	-	425,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	46930	164842	204014	157084	39172	434,72	123,76
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1227	773	3159	1932	2386	257,46	408,67
Готівка	1	-	-	-1	-1	-	-
Рахунки в банках	1226	773	3159	1933	2386	257,67	408,67
Витрати майбутніх періодів	-	-	22	22	22	-	-
Інші оборотні активи	60	4319	2689	2629	-1630	4481,67	62,26
Разом	179212	218553	2678494	2499282	2459941	1494,60	1225,56
Баланс	531597	558204	579345	47748	21141	108,98	103,79

Протягом досліджуваного періоду відбувається збільшення оборотних активів в абсолютній величині з 179 212 тис. грн. у 2020 році до 267 494 тис. грн. у 2022 році, так і в структурі з 33,71% до 46,17%, величина оборотних активів збільшилася у 1,5 рази.

Переважає більшість оборотних активів складається з дебіторської заборгованості, частка якої на кінець 2022 року становить 44,47%, при цьому частка дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду стабільно зростає як в абсолютних величинах з 172 239 тис. грн. до 257 657 тис. грн., збільшення відбулося на 85 418 тис. грн., так і в структурі з 32,40% до 44,47%, збільшення відбулося на 12,34%.

Ще виконано аналіз значення частини кожного з оборотних активів в загальній їх кількості, це дозволить покращити їх стан у майбутньому плануванні (табл. 3.2).

Рис. 3.3. Структура дебіторської заборгованості ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Таблиця 3.2

Питома вага складових оборотних активів у загальній їх кількості на
ТДВ «Гадяцький елеватор» у 2020-2022 рр.

Показник	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-) 2021/2020		Темп зростання 2021/ 2020, %	Відхилення (+,-) 2022/2021		Темп зростання 2022/ 2021, %
	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Оборотні активи (1195)	179212	33,71	218553	39,15	267494	46,17	39341	5,44	121,95	48941	7,02	122,39
Запаси (1100+1110)	5686	1,07	5031	0,90	3967	0,68	-655	-0,17	88,48	-1064	-0,22	78,85
Дебіторська заборгованість (1120+1125+1155)	172239	32,40	208430	37,34	257657	44,47	36191	4,94	121,01	49227	7,13	123,62
Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	1227	0,23	773	0,14	3159	0,55	-454	-0,09	63,00	2386	0,41	408,67
Витрати майбутніх періодів (1170)	0,00	0,00	0,00	0,00	22	0,00	0,00	0,00	0,00	22	0,00	0,00
Інші оборотні активи (1180+1190)	60	0,01	4319	0,77	2689	0,46	4259	0,76	7198,33	-1630	-0,31	62,26
Всього майна (1300)	531597	100,00	558204	100,00	579345	100,00	26607	0,00	105,01	21141	0,00	103,79

Збільшення дебіторської заборгованості може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивні наслідки – свідчать про стратегію товарних позик підприємства для споживачів виробленої ними продукції, послуг. Негативні наслідки – якщо заборгованість не буде вчасно сплачена, то підприємство не буде отримувати кошти за надані послуги та товари, що може призвести до необхідності збільшення кредиторської заборгованості.

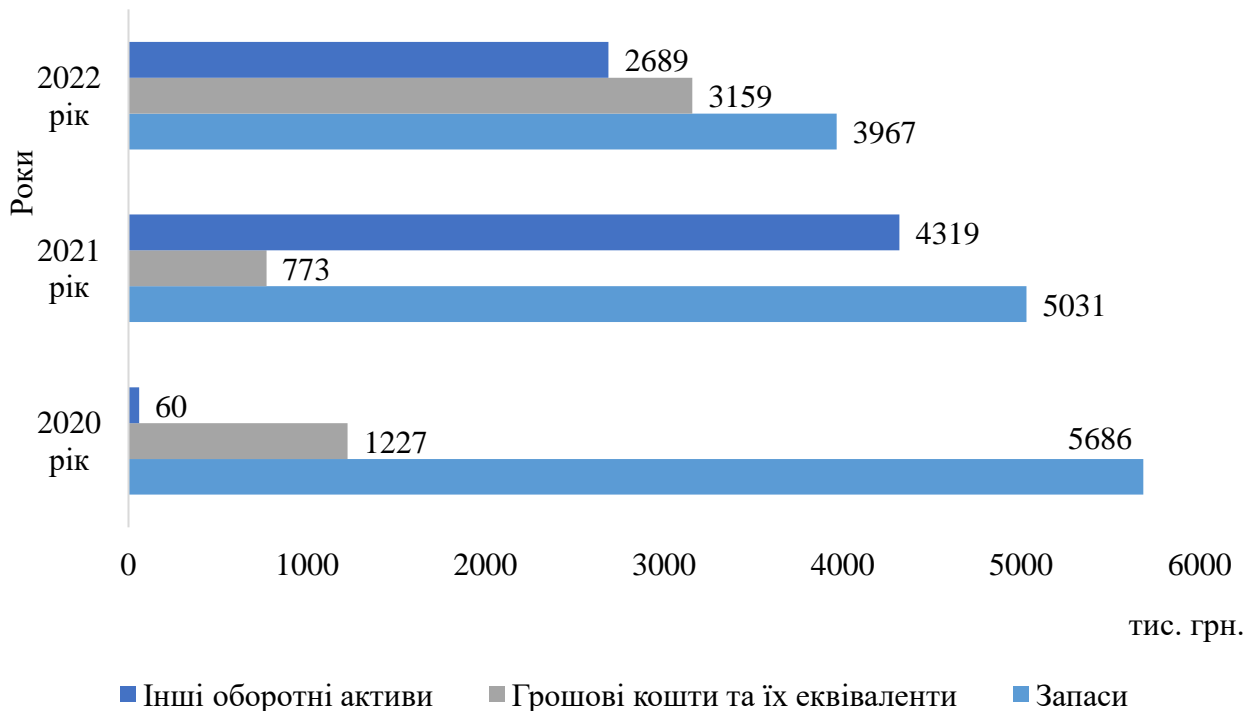

Рис. 3.4. Динаміка запасів, грошових коштів та їх еквівалентів та інших оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Окрім дебіторської заборгованості незначну частку в структурі оборотних активів складають запаси, натомість величина запасів ТДВ «Гадяцький елеватор» є досить незначною, яка постійно зменшується як в абсолютній величині, так і в структурі, та становлять у 2020 році – 1,07%, у 2021 році – 0,90%, у 2022 році – 0,68%, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства, тому що скорочується виробництво продукції.

Незначну частку оборотних активів також складають грошові кошти та їх еквіваленти, які протягом досліджуваного періоду мають не стабільний характер. Протягом 2021 та 2020 року грошові кошти та їх еквіваленти

зменшилися як в абсолютній величині так і в структурі на 0,09% та протягом 2022 та 2021 років навпаки зросли як в абсолютній величині так і в структурі на 0,41% за рахунок збільшення грошових коштів на поточних рахунках у банках – це є позитивним фактором в умовах обмеження підприємницької діяльності в умовах карантинних обмежень, але наскільки ефективно використовуються вільні грошові кошти.

Для цілісності інформації яка стосується запасів та товарів, як виду оборотних активів, який займає значну частку у загальній кількості необхідно розглянути матеріальні ресурси та їх ефективне використання. Для цього потрібно розрахувати фактори впливу на зміну випуску обсягу продукції (табл.3.3):

- з використанням показника матеріаловіддачі:

а) заміна суми матеріальних витрат на виробництво продукції;

б) заміна матеріаловіддачі порівняно з попереднім.

- з використанням показника матеріаломісткості продукції:

а) заміна матеріальних витрат на виробництво продукції;

б) заміна матеріаломісткості продукції порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 3.3

Фактори впливу на зміну випуску обсягу продукції ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Обсяг випуску продукції (тис.грн.)	30393	29622	30283	-771	661	-2,54	2,23
Матеріальні витрати (тис. грн.)	24928	22995	24628	-1933	1633	-7,75	7,10
Матеріаловіддача	1,22	1,29	1,23	0,07	-0,06	5,66	-4,55
Матеріаломісткість	0,82	0,78	0,81	-0,04	0,04	-5,35	4,76

Розрахунок впливу факторів на зміну обсягу випуску продукції з використанням показника матеріаловіддачі. Впливання зміни суми матеріальних витрат:

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} = (\text{МВ}^{\Phi} - \text{МВ}^{\Pi}) \times \text{М}_{\text{В}}^{\Pi}, \quad (3.3)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2021}{2020} = 3404 \times 3,78 = 12867,12 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2022}{2021} = -4870 \times 2,58 = -12564,6 \text{ тис. грн.}$$

Впливання зміни матеріаловіддачі:

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} = \text{МВ}^{\Phi} \times (\text{МВ}^{\Phi} - \text{МВ}^{\Pi}), \quad (3.4)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2021}{2020} = 11435 \times (-1,2) = -13726,8 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2022}{2021} = 6569 \times 2,02 = 13269,38 \text{ тис. грн.}$$

Перевірка:

$$\Delta Q_{\text{пр}} = \Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} + \Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}}, \quad (3.5)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}} \frac{2021}{2020} = 12867,12 - 13726,8 = -859,68 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}} \frac{2022}{2021} = -12564,6 + 13269,38 = 704,98 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок впливу факторів на зміну розміру випуска продукції з використанням показника матеріаломісткості. Впливання зміни суми матеріальних витрат:

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} = \frac{(\text{МВ}^{\Phi} - \text{МВ}^{\Pi})}{\text{М}_{\text{М}}^{\Pi}}, \quad (3.6)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2021}{2020} = \frac{3404}{0,26} = 13092,3 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} \frac{2022}{2021} = \frac{-4870}{0,39} = -12487,2 \text{ тис. грн.}$$

Впливання зміни матеріаломісткості продукції:

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{ММ}} = \left(\frac{\text{МВ}^{\Phi}}{\text{М}_\text{М}^{\Phi}} \right) - \left(\frac{\text{МВ}^{\Phi}}{\text{М}_\text{М}^{\text{п}}} \right), \quad (3.7)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{ММ}} \frac{2021}{2020} = -13726,8 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}}^{\text{ММ}} \frac{2022}{2021} = 13269,38 \text{ тис. грн.}$$

Проведення перевірки:

$$\Delta Q_{\text{пр}} = \Delta Q_{\text{пр}}^{\text{МВ}} + \Delta Q_{\text{пр}}^{\text{ММ}}, \quad (3.8)$$

$$\Delta Q_{\text{пр}} \frac{2021}{2020} = -859,68 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Q_{\text{пр}} \frac{2022}{2021} = 704,98 \text{ тис. грн.}$$

Станом на 2020 рік працює ефективно, існує резерв в даному випадку який становить 859,68 тис. грн. Із збільшення зменшенням матеріальних витрат на 3403 тис грн., розмір випуску продукції зросте зменшився на 12867,12 тис грн.

Підприємство станом на 2020 рік працює не ефективно, існує дефіцит в даному випадку який становить 661 тис. грн. Із зменшенням матеріальних витрат на 4870 тис грн., розмір випуску продукції зменшився на 12564,6 тис грн.

Для подальшого аналізу необхідно проаналізувати в динаміці склад та структуру операційних витрат ТДВ «Гадяцький елеватор» за економічними елементами (табл.3.4).

Як можна побачити з таблиці 3.4 більшу частку операційних витрат становлять інші операційні витрати, які в 2020 році були найбільшими та становили 457799 тис.грн. в 2021 році вони зменшили на 1855 тис.грн. (4,05 %), і також у 2022 році зменшились на 3813 тис.грн. (8,68 %). Також велику частку операційних витрат складає амортизація (35069 тис.грн. – 2020 р., 29064 тис.грн. – 2021 р., 26848 тис.грн. – 2022 р.). Найменшою часткою усіх операційних витрат є відрахування на соціальні потреби. Матеріальні витрати у 2021 році суттєво

збільшилась на 3404 тис.грн, але у 2022 році мали тенденцію до скорочення на 4870 тис. грн. Отже можна дійти до висновка, що підприємству необхідно оптимально розділяти грошові кошти на поточні витрати.

Таблиця 3.4

Операційні витрати на ТДВ «Гадяцький елеватор» (тис. грн.)

Показники	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Матеріальні затрати	8035	11439	6569	3404	-4870	42,36	-42,57
Витрати на оплату праці	19535	24057	23242	4522	-815	23,15	-3,39
Відрахування на соціальні заходи	3895	4705	4576	810	-129	20,80	-2,74
Амортизація	35069	29064	26848	-6005	-2216	-17,12	-7,62
Інші операційні витрати	45799	43944	40131	-1855	-3813	-4,05	-8,68
Разом	112333	113209	101366	876	-11843	0,78	-10,46

Також необхідно дізнатись платоспроможність Пат Пластмодерн за допомогою розрахунку формул коефіцієнта абсолютної, проміжної і загальної ліквідностей [34].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення грошових коштів підприємства до поточних зобов'язань [91].

$$k_{(abl)} = \frac{Cash}{Short - term debt} \quad (3.9)$$

де Cash – грошові кошти та їх еквіваленти,

Short-term debt – поточні зобов'язання.

$$k_{(abl)2020} = \frac{1227}{223181} = 0,0055$$

$$k_{(abl)2021} = \frac{773}{122682} = 0,0063$$

$$k_{(abl)2022} = \frac{3159}{138223} = 0,0228$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2020-2022 році знаходився значно нижче нормативного значення (від 0,1 до 0,2). Показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. В даному випадку компанії необхідно залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів.

Коефіцієнт проміжної ліквідності обчислюється відношенням суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості до поточної кредиторської заборгованості:

$$k_{пл2020} = \frac{1 + 20906}{223181 - 177179 - 9291} = 0,907$$

$$k_{пл2021} = \frac{21763}{122682 - 5464 - 1091} = 0,18$$

$$k_{пл2022} = \frac{13093}{138223 - 19951 - 980} = 0,11$$

Коефіцієнт допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткотермінових зобов'язань у разі його критичного стану.

Коефіцієнт загальної ліквідності узагальнюючий показник ліквідності. Він розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань:

$$k_{зг2020} = \frac{179212}{223181} = 0,80$$

$$k_{зг2021} = \frac{218553}{122682} = 1,78$$

$$k_{зг2022} = \frac{267494}{138223} = 1,93$$

У період з 2020-2022 роки оборотних засобів достатньо для покриття своїх боргів.

Отже, провівши аналіз показників ліквідності ТДВ «Гадяцький елеватор» підприємство є достатньо стійким, а також може забезпечувати виконання своїх зобов'язань.

Проаналізувавши результати, які були отримані під час дослідження, можна дійти до висновка, що управління оборотними активами відбувається згідно до їхнього розміру, структури, а також потреб виробництва, проте підприємству потрібно працювати над зменшенням суми дебіторської заборгованості, це відбувається достатньо успішно, проте необхідно краще виконувати процес по зменшенню.

Ключовою ціллю в управлінні оборотними активами на ТДВ «Гадяцький елеватор» має стати: утворення оптимального обсягу всіх складових, які будуть сприяти покращенню економічного стану підприємства.

Говорячи про політику управління оборотними активами, то вона зобов'язана знаходження пошуку компромісу між ризиком утрати ліквідності і ефективністю підприємства, що має зводитись до вирішення цих двох задач, а саме утворення платіжності та оптимального розміру, структури і рентабельності активів.

3.3. Оцінка ефективності управління оборотними активами підприємства

Серед важливих елементів виробництва основним є оборотні активи. Так як саме вони беруть безпосередню участь у створенні продукції та її реалізації. Саме оборотні активи є показником ефективної роботи усього підприємства, а також ефективності його майбутнього потенціалу. Оборотні активи та політика щодо управління ними важливі з точки зору забезпечення безперервності і ефективності поточної діяльності ТДВ «Гадяцький елеватор» [89].

Від ефективного користання оборотними коштами залежить не тільки їх оптимальний необхідний для господарської діяльності розмір, але і об'єм витрат, зв'язаних з володінням і зберіганням запасів, що переходить на собівартість продукції і в остаточному підсумку – на фінансових результатах фірми.

Показники якісного користання оборотними активами. В розгляді системи дій, направлених на збільшення ефективності роботи підприємства і

вдосканалення його економічного становища, ключову роль займає питання раціонального користання оборотними коштами. Проблематика покращення користання оборотними коштами стає з кожним роком набуває більшу актуальність в умовах утворення ринкових взаємовідносин. Інтерес підприємства зумовлюється повною відповідальністю за результат своєї виробничо-господарської діяльності. Так як фінансове становище підприємства безпосередньо залежить від становища в якому знаходяться оборотні кошти та допускає порівняння витрат із результатом господарчої діяльності та відшкодування витрат своїми коштами, підприємства зацікавлені у правильній організації оборотних коштів – організації їхнього руху з найменш можливою сумою для отримання найбільш великого економічного ефекту [94].

В результаті з тим, що оборотні кошти створюють ключову частку ліквідних активів всіх організацій, ТДВ «Гадяцький елеватор» не стає винятковою, їх розмір зобов'язаний знаходитись на достатньому рівні для утворення ритмічної та рівномірної роботи підприємства та, в наслідок, получения прибутку. Користання оборотними коштами у операційній діяльності слід здійснювати на рівні, який зменшує час та збільшує швидкість обертання оборотних активів та трансформування їх у реальні грошові кошти для майбутнього фінансування і покупки новітніх оборотних активів. Потреба в фінансуванні прямопропорційно залежне від швидкості обертання активів.

Від того наскільки менш повільна оборотність оборотних коштів, залежить більша потреба у залученні додаткового фінансування, адже в підприємстві немає присутніх своїх грошових коштів для здійснення господарчої діяльності. Тобто, показники оборотності оборотних активів дуже сильно пов'язані із структурою, динамікою, платоспроможністю і ліквідністю структури бухгалтерського балансу [92].

Ефективність використання оборотних активів на ТДВ «Гадяцький елеватор» можна оцінити за такими основними аналітичними показниками (табл.3.5).

Таблиця 3.5

Показники ефективності використання оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 роки

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп зростання, %	
				2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів) (K_{OOA})	0,66	0,88	0,43	132,60	49,20
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань (K_{OPZ})	0,51	1,01	0,81	197,23	79,70
Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації (K_{OZ}^B)	30,88	32,72	23,43	105,97	71,61
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів (K_{OVB})	30,88	33,31	23,94	107,89	71,86
Період оборотності виробничих запасів (T_{OVB})	11,82	10,96	15,29	92,68	139,55
Коефіцієнт оборотності готової продукції ($K_{OГП}$)	0	0	0	0	0
Коефіцієнт оборотності грошових засобів ($K_{OГЗ}$)	124,83	175,33	53,62	140,46	30,58
Період оборотності грошових засобів ($T_{OГЗ}$)	2,92	2,08	6,83	71,20	327,90
Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість ($K_{ВДВ}$)	0,76	1,05	1,06	138,81	101,16
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{ОДЗ}$)	0,78	0,92	0,45	95,53	48,63
Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів ($T_{ОДЗ}$)	468,56	396,23	809,15	104,68	206,18
Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості ($K_{ПДЗ}$)	0,02	0	0,00003	0,00	0,00
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{ОКЗ}$)	2,96	0,89	0,90	30,00	101,59
Рентабельність оборотних активів (P)	6,60	19,87	15,25	301,32	76,75
Інтегральний показник ефективності оборотних активів	0,21	0,42	0,26	199,89	61,45

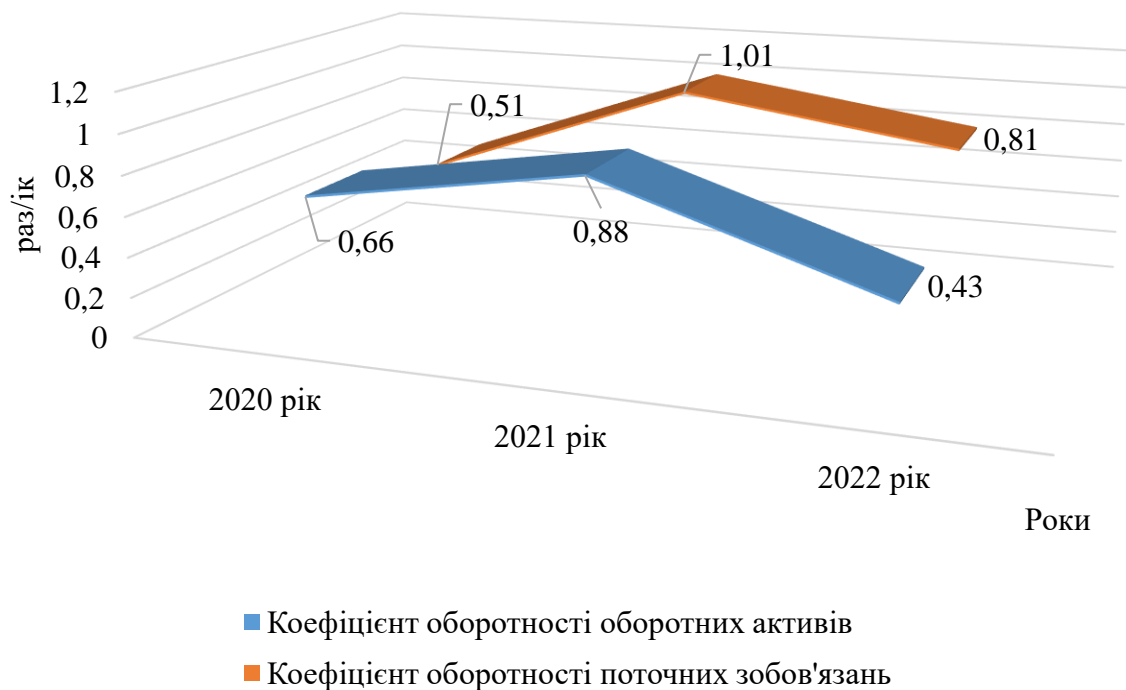

Рис. 3.5. Коефіцієнти оборотності оборотних активів та поточних зобов'язань ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., раз/рік

Коефіцієнт оборотності оборотних активів постійно коливається, спочатку спостерігається збільшення коефіцієнта, а потім зменшення показника. Динаміка даного показника, вважається оптимальною тоді, коли даний показник має тенденцію до збільшення. В даному випадку у 2021 році відбулося збільшення на 0,22 раз/рік, що свідчить про удосконалення політики управління запасами, дебіторською заборгованістю, та іншими видами оборотних активів. Але на кінець 2022 року відбулося зменшення коефіцієнта на 0,45 раз/рік, що свідчить про не ефективне використання активів підприємства. Але показники досить низькі, що свідчить про неліквідну структуру оборотних активів та не стійке фінансове становище підприємства.

Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань становить у 2020 році 0,51 раз/рік, у 2021 році 1,01 раз/рік, у 2022 році 0,81 раз/рік. З даних показників

можна зробити висновок, що тільки у 2021 році підприємство «Гадяцький елеватор» може повністю погасити свою поточні зобов'язання.

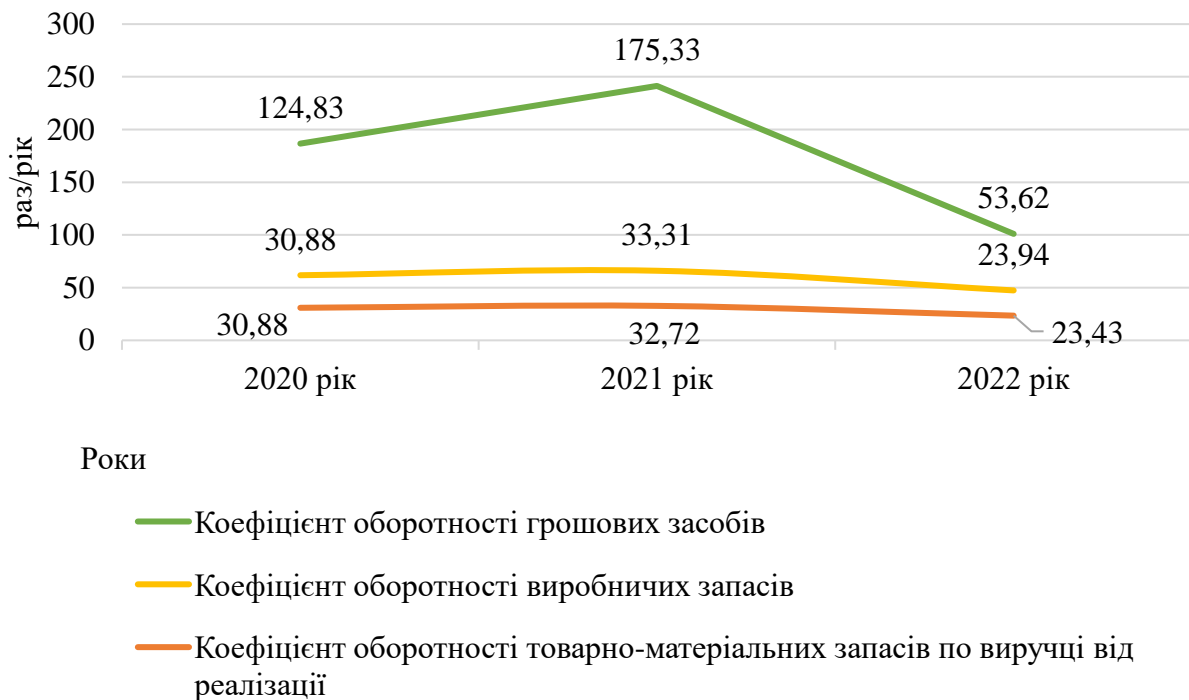

Рис. 3.6. Коефіцієнти оборотності грошових засобів, виробничих запасів, товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., раз/рік

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації у 2021 році зріс на 1,84 раз/рік, а у 2022 році спостерігається стрімке зменшення показника на 9,29 раз/рік, що є не дуже добре, адже відбувається затримка продукції на складі. Але якщо проаналізувати коефіцієнт за кожний рік окремо, то показник не є низьким і для даної специфіки підприємства є досить гарним, лише потрібно підтримувати його в нормі, щоб була тенденція на збільшення даного показника і тоді оборотність продукції стане кращим.

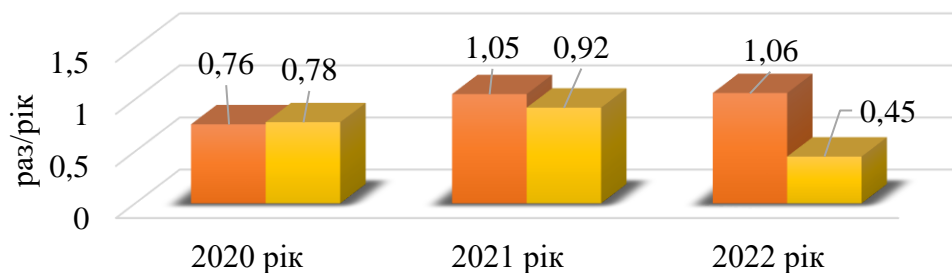
Специфіка підприємства «Гадяцького елеватора» не передбачає велику кількість виробничих запасів, тому виробничих запасів на підприємстві невелика кількість. Тому коефіцієнт оборотності виробничих запасів великий, хоч він і має нестабільний характер і на кінець 2022 року має тенденцію до зменшення. Період погашення виробничих запасів має тенденцію до збільшення і складає на кінець

2022 року 15 днів, що є чудовим показником для даного підприємства, що ще раз підкреслює вид діяльності підприємства «Гадяцький елеватор».

Коефіцієнт оборотності готової продукції відсутній на даному підприємстві.

Коефіцієнт оборотності грошових засобів мають не стабільний характер, адже у 2021 році спостерігається збільшення даного коефіцієнта на 50,50 раз/рік через зменшення готівки на підприємстві, але на кінець 2022 року спостерігається зменшення даного коефіцієнта на 121,72 раз/рік. В цілому можна зробити висновок, що у підприємства недостатність коштів у підприємства в умовах значного обсягу дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість, даний коефіцієнт допомагає визначити наскільки є ефективним використання оборотних активів. На даному підприємстві «Гадяцький елеватор» коефіцієнт за три досліджуваних роки є стабільним, спостерігається у 2021 році збільшення на 0,29 раз/рік та у 2022 році збільшення на 0,01 раз/рік. Стабільний характер даного показника також є позитивним явищем, оскільки вказує на більш ефективне використання оборотних активів у господарській діяльності.

Роки

- Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості

Рис. 3.7. Динаміка коефіцієнта відволікання оборотного капіталу в дебіторська заборгованість та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., раз/рік

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості склав у 2020 році 0,78 раз/рік, у 2021 році 0,92 раз/рік, у 2022 році 0,45 раз/рік, а період погашення дебіторської заборгованості складає у 2020 році 468 діб, у 2021 році 396 діб, у 2022 році 809 діб. Негативним є низьке значення коефіцієнта обігу дебіторської заборгованості та високий показник періоду її погашення, що є індикатором зміни кредитної політики в бік скорішого стягнення платежів за рахунками до оплати, що свідчить, що на підприємстві можуть виникнути великі проблеми вчасного погашення виставлених ним рахунків.

Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості складає у 2020 році 0,02 раз/рік, у 2021 році даний коефіцієнт відсутній, у 2022 році 0,00003 раз/рік. По даному коефіцієнті спостерігається тенденція до зменшення та взагалі її відсутності, що є негативним для підприємства.

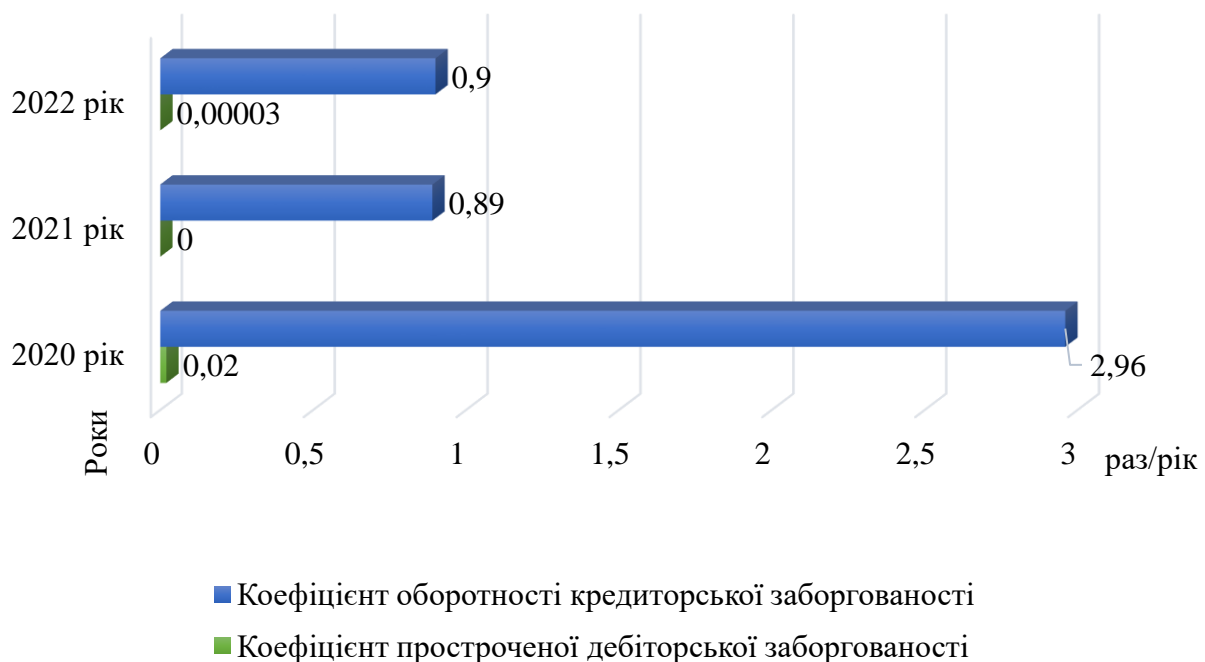

Рис. 3.8. Динаміка коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості та коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., раз/рік

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2020 році склав 2,96 раз/рік, можна зробити висновок, що підприємство може повністю сплатити виставлені рахунки по господарських операціях. Але у 2021 та 2022 роках склав

0,89 раз/рік та 0,90 раз/рік та йде зменшення коефіцієнта, що є негативним фактором для підприємства, що за собою провокує несвоєчасно сплачені рахунки по господарським операціям.

Рентабельність оборотних активів показує ефективність використання активів компанії. В загальному можна сказати, що відбулося збільшення рентабельності порівнюючи з 2020 роком. Хоч і відбулося у 2022 році зменшення рентабельності, але можна зробити висновок, що на підприємстві ефективний процес управління.

Інтегральний показник ефективності оборотних активів має тенденцію до збільшення, якщо порівнювати 2021 рік з 2020 рік, то показник виріс у 2 рази, але у 2022 році спостерігається тенденція до зменшення на 1,6 раз.

Таблиця 3.6

Показники оборотності ТВД «Гадяцький елеватор» за 2020 – 2022 роки

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп зростання,%	
				2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,66	0,88	0,43	132,60	49,20
Тривалість обороту оборотних активів	549,00	414,02	843,80	75,41	203,81
Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,03	0,06	0,04	186,86	65,80
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,88	0,84	0,41	95,53	95,29
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	414,50	433,90	894,61	104,68	3,83
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	2,96	0,89	0,90	30,00	28,97
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	123,17	410,56	405,24	333,34	12,60
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	30,88	32,72	23,43	105,97	71,61
Тривалість обороту матеріальних запасів	11,82	11,16	15,62	94,37	140,04
Коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу	0,50	0,54	0,30	107,19	55,48
Тривалість обороту власного оборотного капіталу	724,27	675,66	1217,95	93,29	180,26

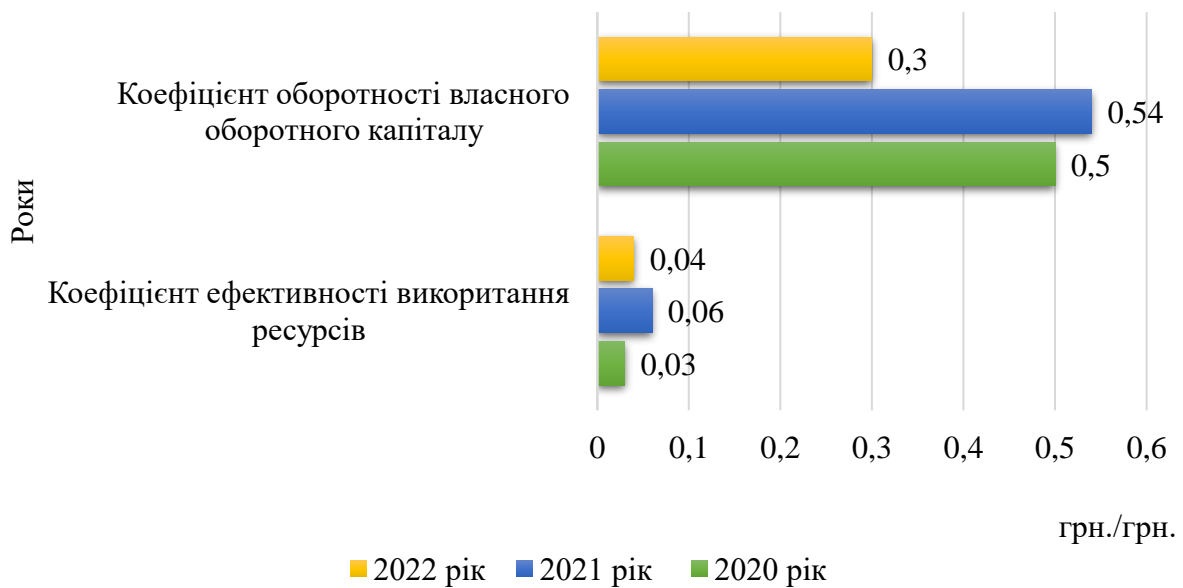

Рис. 3.9. Коефіцієнт ефективності використання ресурсів та коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., грн./грн.

Коефіцієнт ефективності використання ресурсів за три досліджуваних роки має нестабільний характер. У 2021 році збільшився в абсолютні величині на 0,03 грн./грн., а у 2022 році зменшився на 0,02 грн./грн..

Коефіцієнт оборотності власного капіталу за три досліджуваних роки має нестабільний характер. У 2021 році збільшився в абсолютні величині на 0,04 грн./грн., а у 2022 році зменшився на 0,24 грн./грн..

Тривалості оборотності на підприємстві є дуже високими, що є негативним фактором для підприємства. Було розраховано 5 періодів оборотності, з них 4 є дуже високими, а саме тривалість обороту оборотних активів, власного оборотного капіталу, дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості, вони складають від одного року та до декількох років.

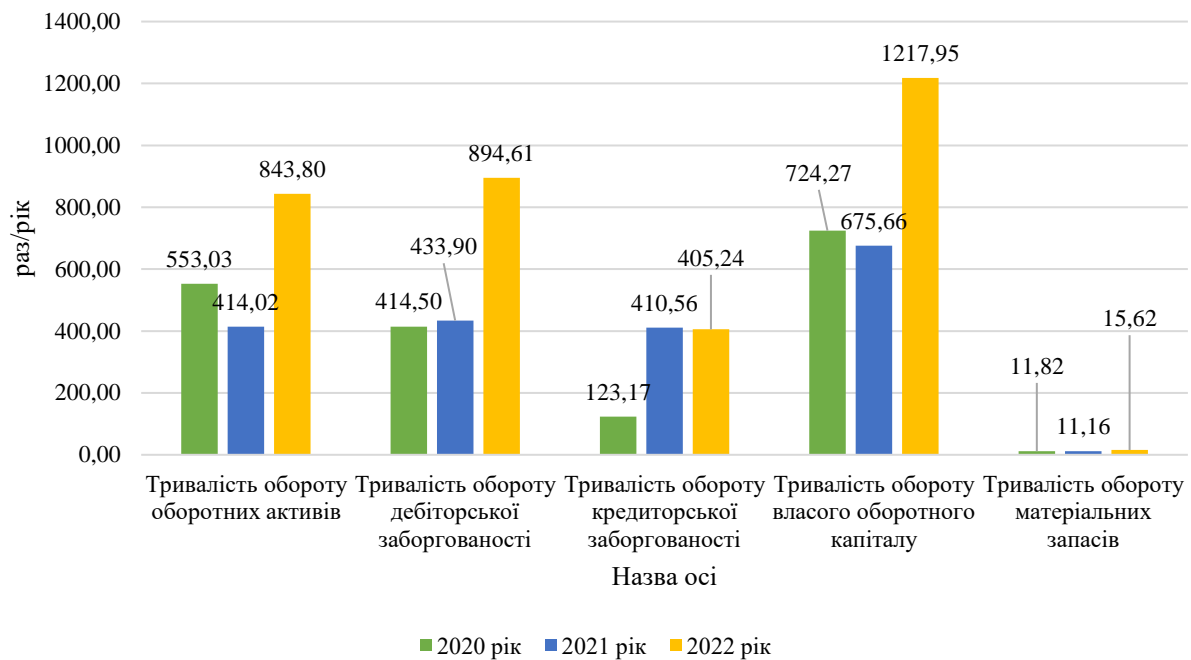

Рис. 3.10. Тривалості обороту підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр., грн./грн.

Лише тривалість обороту матеріальних запасів і складає від 11 днів до 16 днів протягом трьох досліджуваних років.

На зміну тривалості оборотності оборотних активів впливають такі чинники: середньорічні залишки оборотних активів та дохід (виручка) від реалізації.

Таблиця 3.7

Аналіз динаміки основних показників використання оборотних активів і впливу чинників на економічний результат від прискорення оборотності ТВД «Гадяцький елеватор» за 2020 – 2022 роки

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+), 2021/2020		Відхилення (+), 2022/2021	
				У сумі, 2021 - 2020	Темп зростання, % 2021 /2020*100 %	У сумі, 2022 - 2021	Темп зростання, % 2021 /2020 *100 %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	151669	175334	105412	23665	115,60	-69922	60,12

Продовження табл. 3.7

1	2	3	4	5	6	7	8
2. Середньорічні залишки активів, тис. грн.	228126	198882,5	243023,5	-29243	87,18	44141	122,19
3. Коефіцієнт оборотності активів ,в оборотах (п. 1 : п. 2)	0,66	0,88	0,43	0,22	132,60	-0,45	49,20
4. Коефіцієнт закріплення оборотних активів (п. 2 : п. 1)	1,50	1,13	2,31	-0,37	75,41	1,17	203,25
5. Тривалість одного обороту оборотних активів (п. 2 : п. 1 * 360)	541,48	408,35	829,97	-133,13	75,41	421,62	203,25
6. Одноденний оборот (п. 1 : 360)	421,30	487,04	292,81	65,74	115,60	-194,23	60,12
7. Прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, днів	-	-	-	-133,13	-	421,62	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	-69,41	-	90,63	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	-63,72	-	330,99	-
8. Сума вивільнених (залучених) з обороту коштів за рахунок прискорення (-), сповільнення (+) оборотності, тис. грн.	-	-	-	-64837,55	-	123453,98	-
Розрахунок впливу факторів:	-	-	-	-	-	-	-
за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів	-	-	-	-33805,80	-	26537,87	-
за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції	-	-	-	-31031,75	-	96916,11	-

Дохід (виручка) від реалізації має не стабільний характер. У 2021 році спостерігається збільшення даного показника, а у 2022 році зменшення даного показника. У 2020 році дохід (виручка) від реалізації складає 151 669 тис. грн., у 2021 році 175 334 тис. грн., а у 2022 році 105 412 тис. грн.. Зменшення доходу від реалізації свідчить, по зменшення попиту.

Дохід (виручка) від реалізації має не стабільний характер. У 2021 році спостерігається збільшення даного показника, а у 2022 році зменшення даного показника. У 2020 році дохід (виручка) від реалізації складає 151 669 тис. грн., у 2021 році 175 334 тис. грн., а у 2022 році 105 412 тис. грн.. Зменшення доходу від реалізації свідчить, по зменшення попиту.

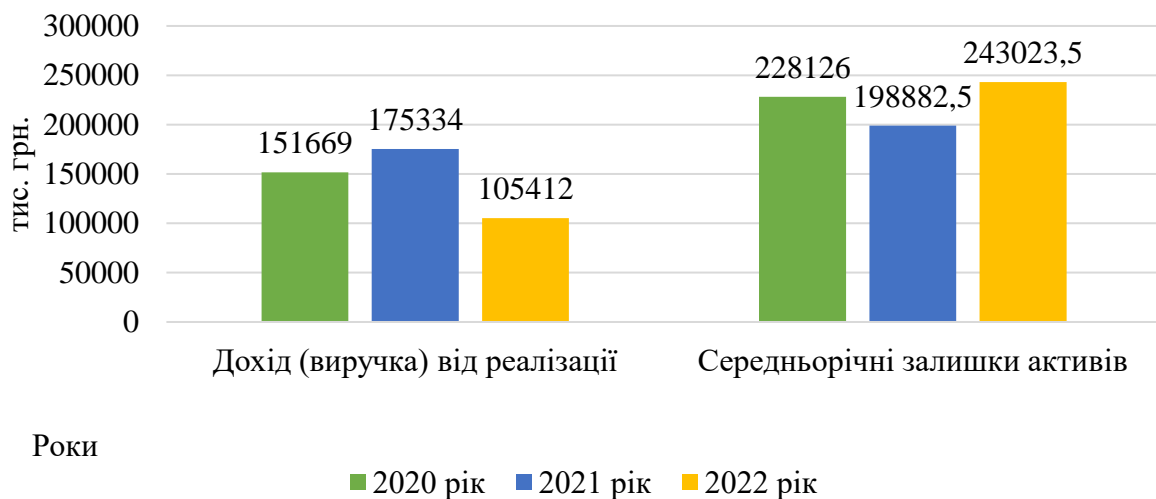

Рис. 3.11. Структура доходу від реалізації та середньорічні залишки активів підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр.

Середньорічні залишки активів 2020 році склали 228125,5 тис. грн., у 2021 році 198 882,5 тис. грн., а у 2022 році склали 243 023,5 тис. грн..

Коефіцієнт оборотності активів має нестабільний характер. У 2021 році в порівнянні з 2020 роком, спостерігається збільшення в абсолютній величині коефіцієнта на 0,22 раз/рік, а у 2022 році спостерігається зменшення в абсолютній величині на 0,45 раз/рік. Підприємству необхідно працювати в напрямку оптимізації суми активів, адже позитивним явищем для підприємства повинно бути збільшення даного коефіцієнта.

Коефіцієнт закріплення оборотних активів показує величину оборотних коштів на 1 грн. У 2021 році має тенденцію до зменшення в абсолютній величині на 0,37 грн./грн., а у 2022 році спостерігається збільшення даного коефіцієнта в абсолютній величині на 1,17 грн./грн.. Тенденція до збільшення є позитивним явищем для підприємства «Гадяцький елеватор».

Тривалість одного обороту оборотних активів протягом трьох років є досить високим. У 2020 році тривалість становить 541 днів, у 2021 році – 408 днів, а у 2022 році – 829 днів. Тривалість, яка більша ніж 365 днів свідчить, про критичне становище підприємства, адже на підприємстві тривалість одного

обороту оборотних активів в середньому за три роки складає більше 1 року та 6 місяців.

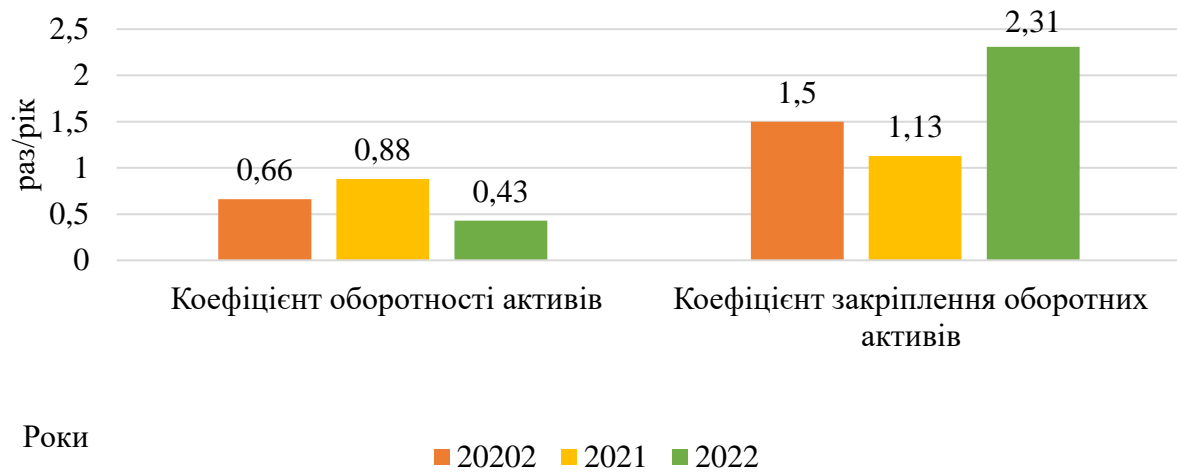

Рис. 3.12. Коефіцієнти оборотності активів та закріплення оборотних активів підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» за 2020-2022 рр.

Одноденний оборот має нестабільний характер. У 2021 році спостерігається збільшення на 65,74 тис. грн., а у 2022 році спостерігається значне зменшення на 194,23 тис. грн.. Тенденція до зменшення є гарним показником для підприємства.

Було розраховано прискорення, сповільнення оборотності за 2021 рік у порівнянні з 2020 роком та 2022 рік у порівнянні з 2021 роком за рахунок впливу двох факторів, а саме: за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів та за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції. Порівнюючи розраховані дані можна сказати, що два роки є зовсім протилежними, адже у 2021 році спостерігається прискорення оборотності, а у 2022 році спостерігається сповільнення оборотності.

Аналогічна ситуація відбувається при розрахунку суми вивільнених (залучених) з обороту коштів за рахунок прискорення (-), сповільнення (+) оборотності за рахунок впливу двох факторів, а саме: за рахунок зміни середньорічних залишків оборотних активів та за рахунок зміни доходу (виручки) від реалізації продукції.

Висновки до розділу 3

Оборотні активи становлять меншу частку активу, але спостерігається тенденція до збільшення, величина оборотних активів збільшилася у 1,5 рази. Збільшення відбувається за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, збільшення несе за собою негативні наслідки. Окрім, дебіторської заборгованості в структуру оборотних активів також входять запаси, які скорочується, що несе за собою негативний характер тому, що скорочується виробництво продукції.

Важливим фактором для фінансового стану є оборотність всі показників. При розрахунку є оборотність, яка є допустимою для підприємства та також, яка є занадто низькою. Занадто низькою оборотністю є коефіцієнт оборотності оборотних активів, що свідчить про неліквідну структуру оборотних активів; грошових засобів, що свідчить, що підприємство лише 2021 році може покрити повністю свої поточні зобов'язання; дебіторської заборгованості, простроченої дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Допустимою оборотністю є оборотність товарно-матеріальних запасів, виробничих запасів, коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість, що вказує на більш ефективне використання оборотних активів у господарській діяльності та рентабельність оборотних активів свідчить, що на підприємстві ефективний процес управління.

В свою через високий період оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості та оборотності запасів на підприємстві є досить високим операційний та фінансовий цикл, щоб знизити цикли необхідно знизити період погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Отже, за даними проведеного аналізу можна зробити висновок, що ефективність використання оборотних активів на даному підприємстві є недостатньою і питання управління оборотними активами потребують удосконалення.

РОЗДІЛ 4

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТДВ «ГАДЯЦЬКИЙ ЕЛЕВАТОР»

4.1. Прогнозування оборотних активів підприємства як напрям удосконалення управління ними

Реалізація найважливіших функцій системи управління оборотними активами підприємства може бути здійснена через процес прогнозування. Досліджуючи залежність обсягу оборотних активів підприємства від фактору часу необхідно побудувати лінійну форму зв'язку. Саме лінійна форма зв'язку допоможе виявити як саме результативна ознака (обсяг оборотних активів підприємства) змінюється під впливом факторної ознаки рівномірно. Лінійна форма зв'язку має вигляд [15]:

$$y_x = a_0 + a_1x, \quad (4.1)$$

де y_x – результативна ознака;

x – факторна ознака;

a_0 і a_1 – параметри рівняння.

Параметри рівняння зв'язку визначають за способом найменших квадратів складеної і розв'язаної системи двох рівнянь з двома невідомими [27]:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum_{i=1}^n x = \sum_{i=1}^n y \\ a_0 \times \sum_{i=1}^n x + a_1 \sum_{i=1}^n x^2 = \sum_{i=1}^n xy \end{cases} \quad (4.2)$$

де n – число членів у кожному з двох порівнюваних рядів;

Σx – сума значень факторної ознаки; Σy – сума значень результативної ознаки;

Σx^2 – сума квадратів значень факторної ознаки;

Σxy – сума добутків значень факторної і результативної ознак/

Через наведену вище систему рівнянь отримаємо необхідні нам параметри рівняння [15]:

$$a_0 = \frac{\sum y \sum x^2 - \sum xy \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \quad (4.3)$$

$$a_1 = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} \quad (3.3)$$

Для достовірності побудови у подальшому прогнозу щодо вартості оборотних активів підприємства необхідно провести оцінку напрямку та щільності зв'язку за допомогою лінійного коефіцієнта кореляції [12].

Індекс кореляції вказує на щільність залежності між показниками. Значення індексу кореляції коливається в межах від -1 до $+1$. Додатне значення відповідає прямому зв'язку між ознаками, а від'ємне – зворотному. У таблиці 4.1 наведено дані для оцінки щільності зв'язку.

Таблиця 4.1

Шкала оцінки лінійного коефіцієнта кореляції

Зв'язок	Лінійний коефіцієнт кореляції	
	Прямий зв'язок	Зворотній зв'язок
Слабкий	0,1 ... 0,3	-0,1 ... -0,3
Середній	0,3 ... 0,7	-0,3 ... -0,7
Щільний	0,7 ... 0,99	-0,7 ... -0,99

Щільність зв'язку (r) розраховується за допомогою наступних формул [15]:

$$\sigma_x = \sqrt{\bar{X}^2 - (\bar{X})^2}, \quad (4.5)$$

$$\sigma_y = \sqrt{\bar{Y}^2 - (\bar{Y})^2}, \quad (4.6)$$

$$\tau = \frac{\bar{X}\bar{Y} - \bar{X} \times \bar{Y}}{\sigma_x \sigma_y}, \quad (4.7)$$

Якщо результати прогнозу вказують на сильний зв'язок між обсягом оборотних активів підприємства та фактором часу, то це свідчить про отримання

достовірних результатів яким можна довіряти та базуючись на них обирати необхідну політику управління (помірну, консервативну чи агресивну).

Для проведення прогнозування використаємо дані щодо обсягу оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» за останні чотири роки та визначимо їх розмір на два наступні періоди (2023 та 2024 роки) з урахуванням фактору часу. Дані обсягу оборотних активів підприємства наведені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Динаміка обсягу оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» станом на
2020 – 2022 рр.

Показник	2020	2021	2022
Обсяг оборотних активів, тис. грн.	179212	218553	267494

Вважаємо, що маємо лінійну форму зв'язку, коли результативна ознака (обсяг оборотних активів) змінюється під впливом факторної ознаки (фактор часу) рівномірно. Розрахунок лінійної залежності розміру оборотних активів підприємства від фактору часу наведено у таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Розрахунок лінійної залежності оборотних активів підприємства від фактору часу

Рік	Час (X)	Обсяг оборотних активів, тис.грн. (Y)	X ²	X ^Y	Y ²
2020	1	179212	1	179212	32116940944
2021	2	218553	4	437106	47765413809
2022	3	267494	9	802482	71553040036
Разом	6	665259	14	1418800	151435394789,00
Середнє значення	2	221753	4,66667	472933	50478464930

Через систему рівнянь отримаємо необхідні нам параметри рівняння та обчислимо їх. Звідси отримаємо необхідні параметри рівняння регресії:

$$a_0 = \frac{14 \times 665259 - 6 \times 1418800}{3 \times 14 - 6^2} = 133471$$

$$a_1 = \frac{3 \times 1418800 - 6 \times 665259}{3 \times 14 - 6^2} = 44141$$

Тоді лінійне рівняння регресії зв'язку між часом та розміром оборотних активів підприємства матиме вигляд:

$$y_x = 133471 + 44141x$$

Дані лінійного рівняння свідчать, що з кожним періодом часу обсяг оборотних активів підприємства буде збільшуватися. Таким чином, у прогнозованих п'ятому та шостому періодах, які співпадають із 2020 та 2021 роками, обсяги оборотних активів матимуть тенденцію до збільшення. Розрахуємо прогнозні значення оборотних активів підставивши їх у отримане лінійне рівняння регресії. Таким чином, прогнозована вартість оборотних активів підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» складе:

– станом на 2023-2024 роки

$$y_{2023} = 133471 + 44141 \times 4 = 310035 \text{ тис. грн.}$$

$$y_{2024} = 133471 + 44141 \times 5 = 354176 \text{ тис. грн.}$$

Прогноз обсягу оборотних активів на період до 2023 рр. наведено в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Прогнозування показника обсягу оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» станом на період до 2024 рр.

Рік	Період	Обсяг оборотних активів підприємства, тис. грн.
2020	1	179212
2021	2	218553
2022	3	267494
2023	4	310035
2024	5	354176

Прогнозне значення оборотних активів підприємства станом на 2023 рік складає 310035 тис. грн, у 2024 році – 354176 тис. грн., тоді як у 2022 році їх вартість дорівнювала 267494 тис. грн.

Тобто, за даний рік прогнозується збільшення вартості оборотних активів підприємства на 86682 тис. грн. Отже, за даними проведеного прогнозу, керівництву ТДВ «Гадяцький елеватор» слід очікувати збільшення обсягу оборотних активів на 32,4 %, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки така тенденція буде впливати на підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання.

Для перевірення достовірності прогнозу щодо розміру оборотних активів підприємства, необхідно оцінити напрям та щільність зв'язку. Цей захід здійснюється за допомогою обрахування лінійного коефіцієнта кореляції.

Розрахуємо за допомогою наведених вище формул (4.5 – 4.7) щільність зв'язку між часом та розміром валового прибутку підприємства:

$$\sigma_x = \sqrt{4,6 - 2^2} = 0,77$$

$$\sigma_y = \sqrt{50478464930 - (221753)^2} = 36111,9$$

$$\tau = \frac{472933 - 2 \times 221753}{0,77 \times 36111,9} = 1,058$$

Дані розрахунків свідчать, що зв'язок між періодом часу та розміром оборотних активів підприємства – прямий та щільний. Прямий напрямок зв'язку між факторною та результуючою ознаками вказує на те, що з спливанням часу збільшується балансова вартість оборотних активів підприємства, отже наведений аналіз показав високий вплив часу на розмір оборотних активів.

Таким чином, дослідивши поточну ситуацію та виявивши подальші тенденції щодо збільшення обсягу оборотних активів на підприємстві ТДВ «Гадяцький елеватор», можна зробити висновок про поліпшення стану його

оборотних активів, що позитивно вплине на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання.

4.2. Оптимізація обсягів дебіторської заборгованості як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства

Управління дебіторською заборгованістю є важливою складовою політики управління оборотними активами, оскільки зростання даної статті в активі балансу підприємства призводить до зниження ліквідності та зменшення платоспроможності підприємств. Крім того, високий рівень дебіторської заборгованості, хоча і пов'язаний, переважно, зі зростанням обсягів реалізації і доходів, може призвести до втрат підприємства, пов'язаних з інкасацією дебіторської заборгованості та недоотриманням прибутків за рахунок заморожених у дебіторській заборгованості коштів [110].

У ході проведеного аналізу в розділі 3, було виявлено значну питому вагу дебіторської заборгованості у структурі обігових коштів підприємства, що свідчить про суттєві обсяги кредитування покупців підприємством. Відомо, що нарощення дебіторської заборгованості можна вважати позитивним явищем у тому випадку, якщо одночасно відбувається і збільшення виручки. Тому проведемо порівняння темпів зростання виручки і дебіторської заборгованості (табл.4.5).

Таблиця 4.5

Темпи зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та дебіторської заборгованості на ТДВ «Гадяцький елеватор» за період 2020 – 2022 рр., %

Показник	Роки		
	2020	2021	2022
Темп зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,3	15,6	-39,9
Темп зміни чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7,8	-16,3	23,6

Як видно за даними таблиці 4.5 темпи приросту чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за період аналізу суттєво менше у порівнянні із темпами приросту дебіторської заборгованості. Отже, можна зробити висновок, що збільшення обсягів дебіторської заборгованості підприємства є необґрунтованим і свідчить про неоптимальну кредитну політику підприємства.

В цілому, кредитна політика представляє собою надання таких умов кредитування покупцям продукції, які приведуть до підвищення попиту на продукцію та максимізацію прибутку за рахунок перевищення додаткового прибутку над додатковими витратами [10].

Також з метою дослідження тенденцій зміни обсягів дебіторської заборгованості підприємства доцільним є аналіз стану кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання та порівняння її з дебіторською.

Таблиця 4.6

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства в 2022 році, тис. грн.

Показник	Заборгованість		Перевищення заборгованості	
	Кредиторська	Дебіторська	Кредиторська	Дебіторська
Заборгованість за товари, роботи, послуги	506	13093	-	12587
За розрахунками з бюджетом	1139	46	1093	-
За розрахунками з авансів	80743	40504	40239	-
За розрахунками зі страхування	-	-	-	-
За розрахунками з оплати праці	81	-	81	-
За розрахунками з учасниками	-	-	-	-
Інша поточна заборгованість	34826	204014	-	169188
Разом	117292	257657	41413	181775

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості наведений у таблиці 4.6. У процесі виробничої діяльності ТДВ «Гадяцький

елеватор» дебіторська заборгованість перевищує кредиторську. Це свідчить про нерациональне використання коштів, оскільки підприємство незалучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту. Проте таку ситуацію можна негативно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану кредиторської заборгованості. В основу оптимізації обсягів дебіторської заборгованості підприємства може бути закладена ідея оптимального скорочення оборотності дебіторської заборгованості. В загальному випадку визначення оптимального терміну обертання дебіторської заборгованості (opt ТОДЗ) може здійснюватися як в цілому за дебіторської заборгованістю підприємства, так і окремо за кожною її статтею [109].

Розрахуємо оптимальний обсяг кредиторської заборгованості за моделлю оптимізації строків її оборотності на основі даних, наведених в таблиці 4.7.

Приріст грошових коштів підприємства, необхідний для забезпечення встановлення значення показника абсолютної платоспроможності на рівні 0,2, становитиме:

$$\text{ДГК} = (0,2 - 0,0228) \times 117292 = 20784,14 \text{ тис. грн.}$$

Розрахований за формулою 4.7, оптимальний термін обертання дебіторської заборгованості складає:

$$\text{ТО}_{\text{КЗ}}^{\text{opt}} = 405 - \frac{360}{105412 \times 1,236} \times 20784,14 = 348 \text{ днів}$$

Таблиця 4.7

Вихідні дані для розрахунку оптимального терміну обертання кредиторської заборгованості

Показник	Значення
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,0228
Поточні зобов'язання, тис. грн.	138223
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	405
Чистий дохід від реалізації базисного періоду, тис. грн.	105412
Середній темп приросту доходу від реалізації, %	23,6

Для фактичного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) 2023 року, який дорівнював 105412 тис. грн., оптимальний обсяг кредиторської заборгованості, розрахований за формулою 4.9, становить:

$$K3_{opt} = \frac{348}{360} \times 105412 = 101898,3 \text{ тис. грн.}$$

Ця величина є більшою за фактичний обсяг кредиторської заборгованості підприємства на 15393,7 тис. грн.

Для підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» ми пропонуємо здійснити рефінансування дебіторської заборгованості за допомогою факторингу.

Факторингова операція дає можливість підприємству рефінансувати переважну частину дебіторської заборгованості, щодо надання покупцеві кредиту в короткі строки, скоротивши тим самим період фінансового та операційного циклу [21]. Факторингове обслуговування відбувається в певній послідовності, що наведена на рисунку 4.1.

Рис. 4.1. Послідовність факторингового обслуговування [20]

Проаналізувавши актив та пасив підприємства «Гадяцький елеватор» можна виділити такі основні проблеми в управлінні активами:

1) Необоротні активи підприємства протягом трьох аналізованих років складаються лише з основних засобів, так як на підприємстві «Гадяцький елеватор» відсутні всі інші показники. Але в свою чергу відбувається їх зменшення, що є негативним фактором для підприємства, адже це свідчить про зниження конкурентноспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність підприємства – це реальна і потенційна здатність підприємства проектувати, виготовляти та збувати в тих або інших конкретних умовах товари, що користуються більш пріоритетним попитом у споживачів з комплексу цінових і нецінових характеристик, ніж товари конкурентів [5].

2) Оборотні активи підприємства протягом трьох аналізованих років мають тенденцію до збільшення, але дане збільшення несе за собою негативні фактори. В свою чергу відбувається зменшення основних засобів, що є негативним фактором для підприємства, адже це свідчить про підвищення конкурентноспроможності підприємства. Оборотні активи становлять меншу частку активу, але спостерігається тенденція до збільшення, величина оборотних активів збільшилася у 1,5 рази. Збільшення відбувається за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, збільшення несе за собою негативні наслідки.

Управління дебіторською заборгованістю є нагальною потребою для українських суб'єктів господарювання через жорсткі умови конкуренції, обмеженістю ресурсів, короткими термінами прийняття рішень щодо надання товарних кредитів, низькою платоспроможністю та діловою активністю контрагентів. Це складний, різноплановий процес, який залежить від тісної співпраці різних підрозділів підприємства та комплексного врахування широкого кола впливових чинників.

Гострою проблемою для кожного суб'єкта господарювання є здатність дебіторської заборгованості максимально швидко бути оберненою в кошти, що не відбувається на даному підприємстві [100].

Було проаналізовано всі контрагенти та співробітники за 2022 рік. Загальна кількість складає 104 контрагенти, яких заборгованість складає від 5 днів до 2 років. Загальна сума складає 50 720 527,03 гривень, дана сума є надто великою для специфіки роботи даного підприємства, за рахунок цих заборгованостей і відбувається зниження конкурентноспроможності підприємства.

Таблиця 4.8

Зведене таблиця найбільших контрагентів підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор» від 12-ти місяців до 2-х років

Контрагент/співробітник	Сума боргу	Період погашення
АГРОТРЕЙД-ВИРОБНИЦТВО ТОВ	45193,73 грн	12 місяців
АГРОТРЕЙД-КРАСИЛІВКА ПП	3870000 грн	14 місяців
ГАЛКОМТЕХ ТОВ	7457,24 грн	18 місяців
Злагода СТОВ	4000000 грн	22 місяців
СК-Агро ТОВ	6346000 грн	24 місяців
ОЛИШІВКА ТОВ	13120000 грн	23 місяців
Полтаваобленерго АТ	149558,72 грн	12 місяців
ОЛИШІВКА ТОВ	3870000 грн	12 місяців
ЛИПОВОДОЛИНСЬКИЙ РАЙСНАБ ТОВ	5400000 грн	12 місяців

На даній таблиці 4.2 відображено найбільших контрагентів, яких період погашення складає від 12 місяців до 2-х років. Загальна сума боргу 9 найбільших контрагентів складає 36 808 209,69 грн.

Найбільшим контрагентом являється ОЛИШІВКА ТОВ, адже 13 120 000 грн вони заборгували протягом 23 місяців та 3 870 000 грн протягом 12 місяців, загальна сума якої складає 16 990 000 грн. Загальна сума ОЛИШІВКА ТОВ складає 33,5% від загальної суми всього боргу, а саме 50 720 527,03 гривень. Наступним найбільшим контрагентом являється СК-Агро ТОВ, сума заборгованості складає 6 346 000 гривень протягом 24 місяців та у відсотковому

відношенні від загальної суми складає 12%. Третім найбільшим контрагентом є ЛИПОВОДОЛИНСЬКИЙ РАЙСНАБ ТОВ, сума заборгованості складає 5 400 000 гривень протягом 12 місяців та у відсотковому відношенні складає 10,6%.

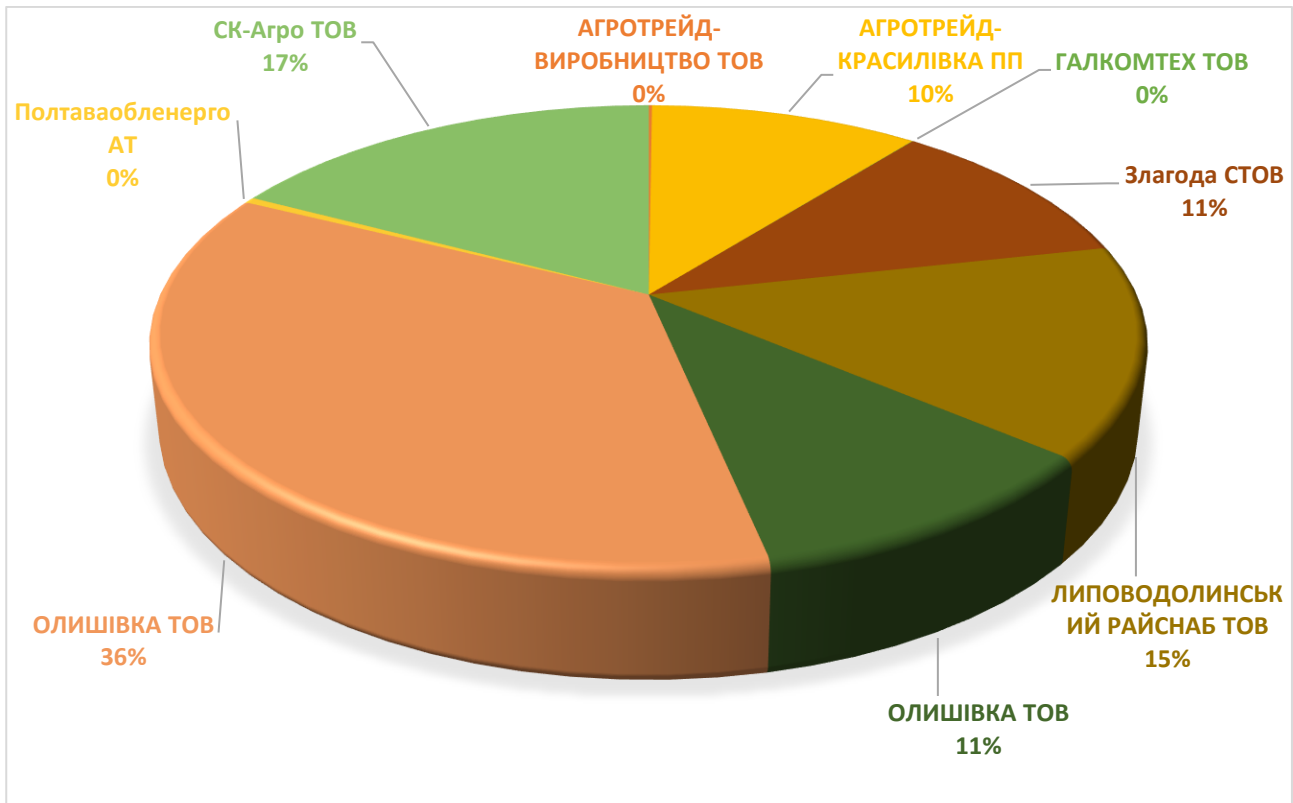

Рис. 4.2. Структура найбільших 9-ти контрагентів підприємства ТДВ «Гадяцький елеватор»

Три найбільших контрагенти складають 56,1% від загальної суми заборгованості, що є негативним показником для підприємства, адже підприємство не отримує вчасно дані кошти та не використовує для збільшення продуктивності підприємства, покращення роботи та серед конкурентів через ці фактори знижує свою конкурентноспроможність. Із зниженням частки дебіторської заборгованості можна констатувати наявну ефективну систему управління даним видом оборотних активів. Дебіторська заборгованість складає досить велику частку від всіх оборотних активів підприємства. Такі дані свідчать про недотримання договірної і розрахункової дисципліни, несвоєчасне пред'явлення претензій, зростання невиправданої дебіторської заборгованості.

Такі проблеми з дебіторською заборгованістю можуть в подальшому призвести до погіршення і так нестабільного фінансового стану підприємства.

Таким чином, впровадження вищезазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращити ефективність функціонування підприємства.

Висновки до розділу 4

Реалізація найважливіших функцій системи управління оборотними активами підприємства може бути здійснена через процес прогнозування.

Для проведення прогнозування були використані дані щодо обсягу оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» за останні чотири роки з метою визначення їх розміру на два наступні періоди (2022 та 2023 роки) з урахуванням фактору часу. Дані лінійного рівняння свідчать, що з кожним періодом часу обсяг оборотних активів підприємства буде збільшуватися. Так, прогнозне значення оборотних активів підприємства станом на 2020 рік складає 179212 тис. грн, у 2021 році – 218553 тис. грн., тоді як у 2022 році їх вартість дорівнювала 267494 тис. грн. Тобто, за даний рік прогнозується збільшення вартості оборотних активів підприємства на 86682 тис. грн. Отже, за даними проведеного прогнозу, керівництву ТДВ «Гадяцький елеватор» слід очікувати збільшення обсягу оборотних активів на 32,4 %, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки така тенденція буде впливати на підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання.

Для перевірення достовірності прогнозу щодо розміру оборотних активів підприємства, нами було здійснено оцінку напрямку та щільності зв'язку. Цей захід здійснюється за допомогою обрахування лінійного коефіцієнта кореляції. Дані розрахунків свідчать, що зв'язок між періодом часу та розміром оборотних активів підприємства – прямий та щільний. Прямий напрямок зв'язку між факторною та результуючою ознаками вказує на те, що з спливанням часу збільшується балансова вартість оборотних активів підприємства, отже

наведений аналіз показав високий вплив часу на розмір оборотних активів. Таким чином, дослідивши поточну ситуацію та виявивши подальші тенденції щодо збільшення обсягу оборотних активів на підприємстві ТДВ «Гадяцький елеватор», можна зробити висновок поліпшення стану його оборотних активів, що позитивно вплине на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання.

У ході проведеного аналізу в розділі, було виявлено суттєву питому вагу дебіторської заборгованості у структурі обігових коштів підприємства, що свідчить про значні обсяги кредитування покупців підприємством. З метою визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості ми застосували модель, в якій вихідним моментом оптимізації є встановлення необхідного обсягу приросту грошових підприємства, тобто продажів, що здійснюються без відстрочки терміну платежу. Одним із шляхів обґрунтування такого приросту для підприємств є орієнтація на забезпечення нормативного рівня показника абсолютної платоспроможності в плановому періоді. Так, у практиці грошові кошти та їх еквіваленти в балансі підприємства мають становити не менше 20 % поточних зобов'язань.

Розрахунок оптимального обсягу кредиторської заборгованості ТДВ «Гадяцький елеватор» виявив необхідність його збільшення на 105412 тис. грн. до оптимального розміру – 101898,3 тис. грн. Детально оцінивши всі аспекти фінансового стану підприємства доцільно запропонувати рефінансувати частину дебіторської заборгованості шляхом проведення факторингової операції.

В результаті використання факторингу ТДВ «Гадяцький елеватор» можна досягти наступних позитивних змін, а саме перетворення частини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на грошові кошти; підвищення рівня абсолютної ліквідності підприємства; мінімізувати ризики, пов'язані з виникненням безнадійної дебіторської заборгованості тощо.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки та рекомендації, які мають теоретико-методичне та науково-практичне значення.

Проаналізовано різні авторські визначення економічних категорій «оборотні активи» та на основі даних трактувань ми пропонуємо таке трактування даного поняття: оборотні активи – це ресурси, якими може керувати суб'єкт господарювання, використовуються під час господарської діяльності підприємства та переносять свою вартість на готову продукцію або можуть бути перетворені у грошові кошти протягом одного операційного циклу.

Проаналізовано узагальнену класифікацію оборотних активів та було визначено, що відповідно до рівня ліквідності оборотні активи класифікують багато економістів, але натомість ми виявили, що серед них відсутня єдність щодо видів оборотних активів за цією класифікаційною ознакою. Найбільш оптимальним, на нашу думку, буде поділ даного виду активів на: абсолютно ліквідні оборотні активи (поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти); швидколіквідні оборотні активи (дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість); малоліквідні оборотні активи (запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів).

Охарактеризовано фактори, які впливають на ефективність використання оборотних активів. Сукупність факторів, що впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів на підприємствах загалом можна поділити на дві групи: фактори зовнішнього середовища (опосередкованого впливу) – ті, якими компанії не можуть керувати, але повинні адаптуватися до них, а також внутрішнього середовища (безпосереднього впливу), які залежать від здібностей управління оборотними активами менеджерів підприємства.

Також в першому розділі досліджено дефеніцію управління оборотними активами підприємств. Визначено функції впливу, етапність управління оборотними активами та принципи їх формування. Розроблена етапність управління оборотними активами підприємства. Також встановлено, що система управління оборотними засобами це система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом та суб'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

В роботі було встановлено, що аналіз оборотних активів здійснюють з метою забезпечення такої організації, щоб забезпечити ефективність їх використання. Аналіз здійснюють за такими напрямками: аналіз складу та структури оборотних активів; оцінка оптимальності визначеної потреби підприємства в оборотних активах; аналіз джерел формування оборотних активів; оцінка маневрування оборотними активами; аналіз оборотності оборотних активів за звітний період; аналіз виробничих запасів і дебіторської заборгованості; аналіз грошових коштів на підприємстві; аналіз збереження та ефективного використання оборотних активів.

Основною інформаційною базою для аналізу оборотного капіталу є фінансова звітність підприємства. Тому було досліджено можливості окремих форм звітності в частині відображення інформації про оборотні активи підприємства.

На наступному етапі роботи було здійснено оцінка методів ефективності формування і використання оборотних активів підприємства. Встановлено, що для проведення аналізу ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; аналіз із застосуванням коефіцієнтів; факторний аналіз; нормування; метод ABC; оптимізація. Але, дані

методики використовується зазвичай українськими вченими. Зарубіжні вчені мають інший підхід для здійснення оцінки управління ефективності оборотними активами. В роботі було встановлено, що зазвичай зарубіжні дослідження базуються на побудові економетричних моделей. Тому більш детально проаналізовано моделі управління запасами; моделі управління дебіторською заборгованістю; моделі управління грошовими коштами.

За результатами проведеного аналізу ефективності використання оборотних активів в ТДВ «Гадяцький елеватор» варто зробити відповідні висновки:

Оборотні активи становлять меншу частку активу, але спостерігається тенденція до збільшення, величина оборотних активів збільшилася у 1,5 рази. Збільшення відбувається за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, збільшення несе за собою негативні наслідки. Окрім, дебіторської заборгованості в структуру оборотних активів також входять запаси, які скорочується, що несе за собою негативний характер тому, що скорочується виробництво продукції.

Загалом аналізуючи баланс підприємства спостерігається збільшення, що свідчить про ефективну діяльність підприємства.

Показники оцінки ефективності використання основних фондів мають нестабільний стан. Всі три показника мають тенденцію до зменшення у 2022 році, що є негативною тенденцією. Зменшення призводить до зміни вартості основних засобів, свідчить про не ефективного використання активів.

Також важливим фактором для фінансового стану є оборотність всі показників. При розрахунку є оборотність, яка є допустимою для підприємства та також, яка є занадто низькою. Занадто низькою оборотністю є коефіцієнт оборотності оборотних активів, що свідчить про неліквідну структуру оборотних активів; грошових засобів, що свідчить, що підприємство лише 2021 році може покрити повністю свої поточні зобов'язання; дебіторської заборгованості, простроченої дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Допустимою оборотністю є оборотність товарно-матеріальних запасів, виробничих запасів, коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську

заборгованість, що вказує на більш ефективне використання оборотних активів у господарській діяльності та рентабельність оборотних активів свідчить, що на підприємстві ефективний процес управління.

В свою через високий період оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості та оборотності запасів на підприємстві є досить високим операційний та фінансовий цикл, щоб знизити цикли необхідно знизити період погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Реалізація найважливіших функцій системи управління оборотними активами підприємства може бути здійснена через процес прогнозування.

Для проведення прогнозування були використані дані щодо обсягу оборотних активів ТДВ «Гадяцький елеватор» за останні чотири роки з метою визначення їх розміру на два наступні періоди (2022 та 2023 роки) з урахуванням фактору часу. Дані лінійного рівняння свідчать, що з кожним періодом часу обсяг оборотних активів підприємства буде збільшуватися. Так, прогнозне значення оборотних активів підприємства станом на 2020 рік складає 179212 тис. грн, у 2021 році – 218553 тис. грн., тоді як у 2022 році їх вартість дорівнювала 267494 тис. грн. Тобто, за даний рік прогнозується збільшення вартості оборотних активів підприємства на 86682 тис. грн. Отже, за даними проведеного прогнозу, керівництву ТДВ «Гадяцький елеватор» слід очікувати збільшення обсягу оборотних активів на 32,4 %, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки така тенденція буде впливати на підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання.

Для перевірення достовірності прогнозу щодо розміру оборотних активів підприємства, нами було здійснено оцінку напряму та щільності зв'язку. Цей захід здійснюється за допомогою обрахування лінійного коефіцієнта кореляції. Дані розрахунків свідчать, що зв'язок між періодом часу та розміром оборотних активів підприємства – прямий та щільний. Прямий напрямок зв'язку між факторною та результируючою ознаками вказує на те, що з спливанням часу збільшується балансова вартість оборотних активів підприємства, отже наведений аналіз показав високий вплив часу на розмір оборотних активів. Таким

чином, дослідивши поточну ситуацію та виявивши подальші тенденції щодо збільшення обсягу оборотних активів на підприємстві ТДВ «Гадяцький елеватор», можна зробити висновок поліпшення стану його оборотних активів, що позитивно вплине на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання.

У ході проведеного аналізу в розділі, було виявлено суттєву питому вагу дебіторської заборгованості у структурі обігових коштів підприємства, що свідчить про значні обсяги кредитування покупців підприємством. З метою визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості ми застосували модель, в якій вихідним моментом оптимізації є встановлення необхідного обсягу приросту грошових підприємства, тобто продажів, що здійснюються без відстрочки терміну платежу. Одним із шляхів обґрунтування такого приросту для підприємств є орієнтація на забезпечення нормативного рівня показника абсолютної платоспроможності в плановому періоді. Так, у практиці грошові кошти та їх еквіваленти в балансі підприємства мають становити не менше 20 % поточних зобов'язань.

Розрахунок оптимального обсягу кредиторської заборгованості ТДВ «Гадяцький елеватор» виявив необхідність його збільшення на 105412 тис. грн. до оптимального розміру – 101898,3 тис. грн. Детально оцінивши всі аспекти фінансового стану підприємства доцільно запропонувати рефінансувати частину дебіторської заборгованості шляхом проведення факторингової операції.

В результаті використання факторингу ТДВ «Гадяцький елеватор» можна досягти наступних позитивних змін, а саме перетворення частини дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на грошові кошти; підвищення рівня абсолютної ліквідності підприємства; мінімізувати ризики, пов'язані з виникненням безнадійної дебіторської заборгованості тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
2. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, Эльга, 2003. – 448 с.
3. Живко З.Б. Словник сучасних економічних термінів / Живко З.Б., Живко О.М., Живко І.Ю.– Львів: Край, 2007. – 384 с.
4. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Актуальні проблеми економіки / Т. А. Демченко. – 2007. – №9. – 227 с.
5. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Р. А. Слав'юк. – Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 460с.
6. Чухно І.С. Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства // І.С. Чухно, С.В. Рилєєв. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/udoskonalennya-obliku-kontrolyu-i-analizu-oborotnih-aktiviv-pidприємства>
7. Бетге Йорг. Балансоведение / Й. Бетге [пер. с нем. под ред. В.Д. Новодворского]. – М.: Бухгалтерский учёт, 2000. – 264 с.
8. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Л. О. Бетехтіна // Бізнес-навігатор. – 2009. – № 1 (16). – С.74–77.
9. Сікора, І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах [Текст] / І. Сікора // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 9. – С. 13-18.

10. Федак Л.М. Запаси підприємств: сутність та класифікація / Л.М. Федак // Вісник Хмельницького національного університету. - Серія «Економічні науки». – Хмельницький: ХНУ. – 2012. – № 1. – С. 157-162.

11. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства / Олександренко І. В. // Бізнес Інформ. - 2014. - № 2. - С. 277-283. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

12. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К. : Знання, 1999. – 312 с.

13. Самайчук С. І. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / [С. І. Самайчук, В. М. Крикунова, Н. С. Танклевська] ; ДВНЗ "Херсон. держ. аграр. ун-т". - Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. - 215 с.

14. Стеценко С. П. Фінансовий аналіз та економічна діагностика [Текст]: навч. посіб. для студентів галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" спец. 051 "Економіка" / С. П. Стеценко, Л. В. Сорокіна, К. В. Ізмайлова ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. - Київ : КНУБА, 2019. - 159 с.

15. Гречко А.В., Марченко В.М., Кузьмінська Н.Л., Кривда О.В. Дипломне проектування: написання, оформлення та захист атестаційних робіт 80 для здобувачів вищої освіти: навч. посіб. для студ. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 21 с.

16. Голубко А. І. Управління оборотними активами підприємства. Матеріали XLVII наук.-тех. кон. підрозділів ВНТУ, м. Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Вінниця, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/allfm-2018/paper/view/4521>

17. Економіка підприємства: підручник; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2018. 551 с.

18. Канцедал Н. Ю., Клімович І. М., Ганін В. І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. Економіка та держава. 2019. № 11. С. 103-107.

19. . Кондратюк С. Я. Ефективність формування та використання активів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/357.pdf>

20. Нечай Н. М. Облікова політика: навчальний посібник. Київ: Знання, 2015. 432 с.

21. Поддєрьогін Л. Д. та ін. Фінанси підприємств: підручник. Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. А. М. Поддєрьогін М. Д. Білик, Л.Д. та ін. Буряк. 6-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2006. 552с.

22. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 24-34.

23. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6854>.

24. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.

25. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНЕУ, 2006. – 780 с.

26. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі: монографія / Н.О. Власова та ін. – Харків: ХДУХТ, 2014. – 258 с.

27. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бодаренко // Інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40–44.

28. Філатова З.В. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства / З.В. Філатова, А.Г. Ротанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 29. – С. 330–335.

29. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств / Ю.О. Швець, А.В. Скворцова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 13. – С. 127–130.

30. Баранова В.Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В.Г. Баранова, С.М. Гоцуляк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: ОДЕУ, 2008. – № 30. – С. 32–36.

31. Міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку. Київ: Сварог, 2017. 734 с.

32. Якименко-Терещенко Н. В. Економіка підприємства [Текст] : підручник / [Н. В. Якименко-Терещенко та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Н. В. Якименко-Терещенко ; Харків. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. - Харків : Вид-во Іванченко І. С., 2018. - 451 с.

33. Чубка О.М., Скоропад І.С. Характеристика системи управління фінансуванням оборотного капіталу на різних рівнях економіки / О.М. Чубка, І.С. Скоропад // Бізнес Інформ. – 2015. – № 3. – С. 23–28.

34. Господарський кодекс України : редакція від 07.03.2018 [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : Верховна Рада України 1994–2022 – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page6> (дата звернення 10.04.22).

35. Гурова К. Д. Економічний аналіз: методологія, організація, методика, практикум [Текст] : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / К. Д. Гурова, К. Д. Ганін ; Харків. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. - 3-тє вид., перероб. та допов. - Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. - 328 с.

36. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. Економіка і організація управління. 2018. № 1. С. 75–85.

37. Дядюк М. А., Васильєва В. В. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень / М. А. Дядюк, В. В. Васильєва // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2012. - Вип. 1(1). - С. 263- 271.

38. Голдун І.С. Управління оборотними активами підприємств / І.С. Голдун - Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/fin-meb/4530-upravlinnya-oborotnimi-aktivami-pidpriemstv.html>

39. Жук О. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. 2016. № 3(31). С. 16-20.

40. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник 2-е вид.,: Вид-во «Центр учбової літератури», 2016. 424 с.

41. Малій О.Г. Практикум з фінансів підприємств: навчальний посібник, Харків: Вид-во «Міськдрук», 2011. 135с.

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 10.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення: 18.10.2021).

43. Волкова Н.А. Економічний аналіз : навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2015. 258 с.

44. Кобилецький В.Р. Коефіцієнт оборотності оборотних активів Онлайн-журнал «Financial Analysis online».

45. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ : Вид-во Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

46. Дончак Л.Г. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення / Л.Г. Дончак, О.М. Ціхановська // Економіка і суспільство 2017. Випуск № 10. С. 250–255.

47. Податковий кодекс України від 02.12.2012 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

48. Купріна Н. М. Оборотні активи підприємства: аспекти бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами та їх класифікація / Н. М. Купріна, К. О. Васьковська, Г. Б. Пчелянська, О. М. Величко // Економіка харчової промисловості. – 2020. – Т. 12, Вип. 4. – С. 65-78.

49. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посібник. К. : Знання, 2012. 341 с.

50. Савченко А.М., Матвіюк А.В. Оборотні активи виробничого підприємства в сучасних умовах: обліково-аналітичний аспект // Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 6 (23). С. 698-705.

51. Карелов С.П. Законодавчо-нормативне забезпечення обліку та звітностіосновних засобів та методи їх оцінка за його умов // Європейські перспективи. 2014. №5. С.160-166.

52. Звіт про рух грошових коштів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7: за станом на січень 2014. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO7_01012015.pdf

53. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9: затв. наказом Мінфіну від 20.10.1999 №246 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021474.htm>.

54. Запаси: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2: за станом на травень 2011. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO2_01012015.pdf

55. Мурашко Т. Обрання облікових політик // Вісник. Офіційно про податки : Офіційне видання Державної фіскальної служби України. 2016. №22. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9895>.

56. Дебіторська заборгованість: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10: затв. наказом Мінфіну від 08.10.1999 №237 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-planrah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021475.html>

57. Фінансові інструменти: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13: затв. наказом Мінфіну від 30.11.2001 №559 за станом на 29.09.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021479.html>

58. Подання фінансової звітності: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1: за станом на травень 2017. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/2019/IAS%2001_ukr19.pdf.

59. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8: за станом на жовтень 2018. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/news/Img_2020/06_2020/22-28.06.2020/IAS%208_ukr.pdf.

60. Дохід: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18: за станом на травень 2011. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO18_01012015.pdf

61. Фінансові інструменти: розкриття та подання: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO32_01012015.pdf

62. Фінансові інструменти: визнання та оцінка: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39: за станом на січень 2005. URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO39_01012015_2.pdf

63. Канурна З.Ф. Контроль оборотних активів підприємств машинобудівного комплексу // Міжнародний збірник наукових праць. 2008. № 3 (12). С.246-252. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/68491/64015>

64. Коблянська Г.Ю., Ревенко К.О. Порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси» // Економіка: теорія та практика. 2014. № 2. С. 50-55.

65. Колумбет О. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Сер. Економіка та управління. 2013. №23-24. С.324-332

66. Малютяк С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО // Аудитор України. 2015. №7-8(236-237). С.50-53.

67. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. – № 7. – С. 43–46.

68. Власова Н. О., Михайлова О. В. Теоретичні аспекти визначення ефективності політики формування оборотних активів на підприємствах торгівлі. Бізнес Інформ. 2012. №11. С. 166–170.

69. Власова Н. О. Принципи та основні етапи оптимізації в системі управління оборотними активами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Бізнес Інформ*. № 6, 2013. С. 202–208.

70. Дейнека О. В. Оптимізація структури джерел формування оборотного капіталу підприємства персоналом. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3(29). С. 257–260.

71. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Голик Д. В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 1 (12). С. 289-293.

72. Домбровська Н. Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 17. С. 812-825.

73. Єрмак С. О. Теоретико-методичний інструментарій формування комбінованих політик управління оборотним капіталом. *Економіка промисловості*. 2011. № 2. С. 242–249.

74. Кірдіна О.Г. Управління оборотними активами підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 43, 2013. С. 133–137.

75. Ковальчук Н. О. Узагальнення та систематизація наукових підходів до визначення поняття «активи». URL: http://chteiknteu.cv.ua/herald_ru/content/download/archive/2011/v3/NV-2011-V3_5.pdf

76. Кондратюк С. Я. Ефективність формування та використання активів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/357.pdf>.

77. Лепейко Т. І. Сутність оборотних коштів та їх аналіз на підприємстві. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 1(13). С. 215–218.

78. Лишиленко О. В. Фінансовий облік: підручник. Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2017. 556 с.

79. Мартиненко В.П. Прогресивні підходи до управління оборотними активами підприємств. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. № 18, 2016. С. 225–229.

80. Рєпіна І. М. Активи підприємства: таксономія, діагностика та управління: Монографія. К.: КНЕУ, 2012. 274 с.

81. Рєпіна І. М. Моделі управління матеріальними оборотними активами підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: наук. журн.; № 8 (197). Луганськ: СНУ ім. Володимира Даля, 2013. Ч. 2. С. 168–175.

82. Рєпіна І. М. Діагностика активів підприємств: методологічні аспекти. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журн.; № 1. К.: НАУ, 2013. С. 188–194.

83. Сагалакова Н. О. Система показників-індикаторів економічної діагностики діяльності торговельного підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. Вип. 2. Ч. 2. С. 19–23.

84. Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10(2). 32 с.

85. Тимощенко Ю. М. Актуальні питання бухгалтерської оцінки вартості активів у системі управління підприємством. Становлення економіки України у післякризовий період: ризики та проблеми розвитку: колективна монографія; ред. О. О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський». 2012. С. 206–211.

86. Чобіток В. І. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.

87. Шарова С. В. Оборотні активи та їх місце в фінансово- економічному механізмі управління підприємством. Сучасна економічна наука: теорія і практика: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 15 листопада 2017 р. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 209 с.

88. Швець Ю. О. Вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на ефективність стратегічного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки. 2016. № 1 (29). С. 26-36.

89. Шматковська Т. О. Раціоналізація організації облікового процесу операцій з основними засобами в аспекті підвищення ефективності використання цих активів на підприємстві. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Економічні науки. 2013. Вип. 5. Ч. 254. С. 124–129.

90. Шматковська Т. О. Демедюк Л., Ворона О. Деякі аспекти проблематики управління оборотними активами на підприємстві. Науковий вісник одеського національного економічного університету. 2016. Вип. 3. С. 174–184.

91. Янковська В. В. Економічна суть оборотних активів підприємства. Міжнародний збірник наукових праць. Випуск №1(16). URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/51630/47490>.

92. Лимар Ю. В. Уточнення сутності категорії "оборотні активи" в системі суміжних понять / Ю.В. Лимар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/10_83119.doc.htm.

93. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами//[Електронний ресурс] - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf

94. Оксаленко Н.О. Індикатори та показники ефективності використання оборотних активів / Н.О. Оксаленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mevhn.com/load/2013/9_mekhanizmi_pidvishhennja_ta_realizaciji_ekonomichnogo_potencialu_pidpriemstv/39-1-0-214.

95. Жмінська Л.А. Економічна сутність управління оборотними коштами / Л.А. Жмінська // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013.- № 67. – С.75-79.

96. Романченко О.О. Новітні тенденції нормування оборотних активів / О.О. Романченко // Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/romanchenko-novitni-tendentsiyi-normuvannya-oborotnih-aktiviv/>
36. Фісуненко П.А. Покращення управління дебіторською заборгованістю сучасних підприємств / П.А. Фісуненко, С.В. Літовченко// Економічний простір. – 2013. – №75. – С.250-262.
97. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. Суми: СумДУ, 2009. №2. С. 202 – 205.
98. Єйбоженко О. Система управління оборотними активами підприємства / URL:<http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/28b1ed61768b25c56a7e51ca2bbd9742.pdf>.
99. Лівощко Т.В, Кузьменко О.В. Підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_090.pdf.
100. Піскунов О. Г., Мтеленко Н. Г., Лободзинська Т. П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2009. № 6. С. 80-88.
101. Поважний О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». Економічний простір. 2018. № 12/2. С. 41 – 52.
102. Череп А. В., Кириченко Л. А. Проблеми визначення фінансового стану підприємств в умовах фінансової кризи. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 6. С. 233–236.
103. Бланк І.А. Управління активами / І.А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2011. - 702 с.
104. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб./ Н.М.Бондар - К.: Видавництво А.С.К., 2010. - 400 с.

105. Бондаренко О.С. Методичні засади управління портфелем дебіторської заборгованості/ О.С. Бондаренко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави». - Дніпропетровськ: Наука і освіта. - 2010. - Т.2 - С.76-78.

106. Бровко Л.І. Юрченко А. А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства/ Л.І. Бровко, А. А. Юрченко, Т.В. Королькова //Інвестиції: практика та досвід.-2021.-№ 2.-С.96- 102.

107. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 4. – С. 271-274.

108. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К.: ЦНЛ, 2012. – 528 с.

109. Рудницька О.М. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств // О.М. Рудницька, Я.Р. Біленська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2016. № 649: Логістика. С. 132–138.

110. Фінансовий словник-довідник / [М,Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та інші.]; за ред.. М.Я Дем'яненко. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555с.

111. Фінансово-економічний аналіз: Підручник/ Буряк П.Ю., Римар М.Б., Биць М.Т. та ін. Під заг.ред. П.Ю. Буряка та М.В. Римара. – К.: ВД Професіонал, 2004. – 528 с.

112. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К., «ЦУЛ», 2008. – 235 с.

ДОДАТКИ